

▶ NA VODNÍ PROJEKTY MÍŘÍ 700 MILIONŮ KORUN str. 2

▶ **OBCE PRO LEPŠÍ KLIMA** MOHOU ŽÁDAT O DOTACI str. 4

▶ **BESKYDSKÉ LOUKY** BUDOU PESTŘEJŠÍ str. 12

▶ JAK SE ZÍSKÁVÁ **MÍRUMILOVNÉ HEDVÁBÍ** str. 26

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

dovolu mi přivítat vás v novém roce, který bude jiný než roky předtím, jak už to tak u nových let bývá. Náš časopis bude vycházet jako obvykle – jak říká jedno redaktorské rčení, slunce a noviny vyjít musejí. Věřím, že na jeho stránkách najdete vždy něco přínosného. Pokud byste měli tip či námět na článek, třeba povedený projekt ve vašem okolí, určitě nám napište.

Společně s Prioritou, kterou držíte v ruce, vám dorazila i příloha o opatřeních proti suchu, která se s dotační podporou rezortu životního prostředí podařilo od roku 2014 úspěšně realizovat. Z ní je patrné, že investice do projektů, které předcházejí suchu, jsou obrovské a že se udělal kus práce. Uplynulý rok byl našťastí co do množství srážek dobrý, ale klimatická změna stále tlačí na lepší a důmyslnější hospodaření s vodou.

Další „vodní“ projekty budou přibývat, o čemž svědčí třeba text v Prioritě o schválených stovkách milionů korun do vodní infrastruktury. Díky penězům se postaví nové vodovody, rozšíří se zdroje pitné vody nebo se bude lépe čistit odpadní voda.

S vodou jsou spojeny i články, které popisují úpravy v krajině. Zlepšování životního prostředí není pouze o tom, zanechávat co nejmenší stopy. Někdy je potřeba vzít pořádný bagr a porýpat se v hlíně. Těžká technika tak například vyčistila rybníky v přírodní rezervaci Bažantula, což ve výsledku zlepšilo vodní režim a zajistilo lepší podmínky zvířatům a rostlinám. Stroje byly zapotřebí i při regeneraci kdysi narovnaných koryt řek a potoků na Rychnovsku. Díky tomu se v nich voda kličkává jako dřív.

Ale nejen vodou živ je člověk. V reportáži se podíváme na beskydské louky, které jsou teď asi zapadané sněhem, ale na jaře a v létě na nich vykvétají vzácné květiny.

V zahraniční rubrice zavítáme na Tchaj-wan, kde se pěstitelé čaje vrací k tradičním zemědělským postupům, které respektují půdu. Tamější plantáže jsou ukázkou trvale udržitelného hospodaření.

Víte, co je to takzvané mírumilovné hedvábí? Při jeho výrobě nemusí zemřít tisíce larev bource morušového.

Příjemné čtení přeje

JAN RÖDLING
šéfredaktor

MINISTR BRABEC: DO OBCÍ POSÍLÁME DALŠÍCH 700 MILIONŮ, PŘEDEVŠÍM NA VODOHOSPODÁŘSKÉ PROJEKTY

Foto: archiv SFŽP ČR

Dalších více než 100 obcí získá dotační podporu na své investice. Celkem se jedná téměř o 700 milionů korun, jež obce použijí na posílení či výstavbu nových zdrojů pitné vody či čištění vody odpadní nebo díky nimž zafinancují zpracování dokumentace k vodohospodářským a krajinohydrologickým projektům.

Projektové práce se naplno rozeběhnou i na inovativním projektu v CHKO Broumovsko, na tzv. modelu Zdoňov, jehož cílem je vrátit do krajiny přirozený vodní režim a adaptovat jej tak na klimatické změny.

Do obcí posílá rezort životního prostředí ročně stovky milionů korun z prostředků Státního fondu životního prostředí ČR, které zejména malým obcím nabízejí řešení nejen akutních problémů, jímž nedostatek pitné vody bezesporu je. Díky nové schváleným dotacím vybudují nový vodní zdroj například v Dolanech u Jaroměře. V obci Hradec na Plzeňsku použijí třímilionovou dotaci na výstavbu vodovodního přivaděče a v Řevnici zregenerují místní prameniště. Díky dotacím tak obce v poměrně krátké době zažehnají problémy s dodávkami pitné vody.

„Peníze na výstavbu nových nebo regeneraci stávajících zdrojů pitné vody nabízíme obcím setrvalě od roku 2016 a průběžně je schvalujeme. Mohu slíbit, že v tom budeme pokračovat i nadále. Před několika

týdny jsme v aktuálně otevřené výzvě pro velký zájem navýšili alokaci o dalších 150 milionů a prodloužili příjem žádostí o půl roku,“ komentuje stav ministry životního prostředí Richard Brabec.

Dotační prostředky vyplácené z národních zdrojů umožní také výstavbu nákladných technologií na čištění vody. Ve Žďáru nad Sázavou mohou začít modernizovat čistírnu odpadních vod a zlepšit tak její účinnost. Hned pět místních částí obce Štětí dostane novou kanalizaci, na tu se mohou těšit také v Rokytovci nebo v mikroregionu Císařský Kámen na Jablonecku. U těchto náročných projektů se podpora počítá na desítky milionů korun a bez ní by často v regionech žádná taková infrastruktura nevznikla. Zkrátka nepříjde ani na šedesát obcí, kde se na podobné velké stavby typu vodovodů či kanalizací teprve chystají. Z přilepené dotace budou moci zafinancovat kompletní projektovou přípravu, od počátečních podkladových studií až po projektovou a zadávací dokumentaci.

„S takto připravenými projekty si v letošním roce budou moci požádat o dotaci na jejich realizaci v navazujícím programovém období Operačního programu Životní prostředí 2021–2027. Díky tomu, že budou mít obce vše dopředu připraveno, se budou moci rovnou pustit do realizace a začít čerpat peníze,“ popisuje ředitel Státního fondu životního prostředí ČR Petr Valdman.

Unikátní „model Zdoňov“

Dotaci na zpracování kompletní projektové dokumentace získal i rozsáhlý projekt spolku Živá voda, který ve Zdoňově v Broumovském výběžku plánuje na ploše 479 hektarů navrá-

Foto: archiv SFŽP ČR

tit krajině její přirozený vodní režim, a to pomocí všech dostupných opatření. Projekt počítá s vybudováním 71 tůň, 25 mokřadů, revitalizací přibližně devíti kilometrů malých vodních toků a kromě jiného také s výsazním téměř tři tisíc stromů a dalších dřevin.

„Projekt je zajímavý především svou komplexností a bezpochyby má potenciál inspirovat další subjekty, aby model převzaly do dalších částí republiky. My je v tom samozřejmě rádi podpoříme, ať už z národních, či evropských peněz. Odolnější krajina vůči změně klimatu a dopadům sucha je naše výstavní priorita již od roku 2014,“ dodává ministr Richard Brabec.

Spolek zatím získal peníze na vytvoření projektové dokumentace, na samotnou realizaci, do níž plánuje aktivně zapojit i veřejnost, chce následně čerpat dotace z Operačního programu Životní prostředí. Výsledkem projektu tak bude nejen zvýšená retence vody, lepší ochrana proti povodním a erozi, ale také přiblížení tématu klimatické změny lidem.

Kromě projektů zaměřených na vodu je součástí velkého balíku schválené dotační podpory i ekologická autodoprava. Nové vozy na elektřinu, CNG či hybridní pohon si pořídí téměř stovka měst a obcí, jejich příspěvkové organizace či společnosti. Obec Tehov nový elektromobil využije na bezemisní údržbu obce, ve Vysokém Mýtě vozy uplatní v technických službách. Tři elektromobily včetně dobíjecí stanice si pořídí i Jihočeská univerzita. ●

Prodlužujeme výzvu IFN na výhodné půjčky z prostředků EU

Vzhledem k současné situaci spojené s epidemií nemoci covid-19 bylo rozhodnuto o **prodloužení příjmu žádostí v rámci pilotní výzvy Inovativních finančních nástrojů (IFN) až do 28. února 2021 nebo do vyčerpání alokace, která byla upravena na částku 280 milionů korun.**

V současné chvíli zbývají v nabídce podpory IFN ještě desítky milionů korun, které je možné kombinovat s dotační podporou SFŽP ČR.

Podpora je nabízena pro projekty spadající pod specifický cíl 3.5 Operačního programu Životní prostředí – Snížit environmentální rizika a rozvíjet systémy jejich řízení. Prostředky lze získat zejména na náhradu nebo rekonstrukci zařízení s cílem zvýšení bezpečnosti provozu, snížení míry rizika nad rámec standardů a norem společenství, dále na rekonstrukci nebo nákup technologií vedoucích k omezení emisí znečišťujících životní prostředí a rovněž na nákup technologií pro monito-

ring průmyslového znečištění jednotlivých složek životního prostředí.

Podpora umožňuje pokrýt až 100 % celkových způsobilých výdajů projektu a skládá se ze zvýhodněné půjčky v minimální výši 35 % celkových způsobilých výdajů (CZV) a dotace SFŽP ČR v maximální výši 25 % CZV. Dotaci SFŽP ČR je možné poskytnout pouze v kombinaci s půjčkou IFN.

Splácení jistiny může dosáhnout až deseti let a začíná až k 31. březnu roku následujícího po ukončení realizace projektu, zvýhodněná fixní úroková sazba ve výši 0,45 % p. a. je počítána až od 1. dubna roku následujícího po ukončení realizace projektu. Úroky a jistina jsou spláceny čtvrtletně. ●

Divocí koně osídlili dvě nové rezervace

O dvě nové rezervace se rozšířil počet přírodních cenných míst v České republice, kde o krajinu pečují divocí koně. **Ti se nově prohánějí na Pardubicku a na Třeboňsku.**

První rezervace vznikla díky podpoře Agentury ochrany přírody a krajiny ČR v rámci Přírodní rezervace Baroch u stejnojmenného rybníka na Pardubicku. Lokalitu tam pro divoké koně připravila ochranná organizace JARO Jaroměř.

Divocí koně budou u rybníka Baroch spásat především rozsáhlé porosty rákosu a orobince. Budou tak pomáhat vytvářet pestřejší mozaiku pro několik druhů vodních ptáků. „Ve spolupráci JARO Jaroměř a Agentury ochrany přírody vznikla již v roce 2018 rezervace na Plachtě v Hradci Králové. Jsme velmi rádi, že na ni navázala také rezervace u rybníka Baroch,“ ocenil Dalibor Dostál, ředitel ochranné organizace Česká krajina, která koně pro rezervaci bezplatně poskytla.

Na Baroch přijelo ve dvou transportech celkem osm koní z rezervace v bývalém vojenském prostoru Milovice. „Živě zvládla cestu dobře a začala se hned seznamovat s novým prostředím. Pustila se do spásání rákosu, který se savenovitě krajiny u Milovic neznačí,“ doplnil Dalibor Dostál.

V přírodní rezervaci hnízdí například husy velké, vyskytují se tam také kach-

ny divoké, čírky obecné, potápky malé, bukač velký a další druhy. Ze vzácných rostlin se u Barochu vyskytuje krušík bahenní, hadilka obecná nebo prstnatec pletový. Baroch je takzvaný „nebeský rybník“, který nemá svůj přítok a je závislý jen na dešťové vodě.

Druhá rezervace vznikla na Třeboňsku v Jihočeském kraji v nivě řeky Lužnice. Meandry Lužnice se sítí slepých ramen v těchto místech vytvářejí podmínky pro přirozená společenstva mokřadů a luk. Celkem bude v této nestátní rezervaci šest divokých koní. „Všem, kteří nové rezervace pro divoké koně připravili, bychom chtěli poděkovat. Těší nás, že tento typ péče o krajinu, obvyklý ve vyspělých zemích, získává stále větší zastoupení také v České republice,“ uzavřel Dalibor Dostál.

Rezervace velkých kopytníků v bývalém vojenském prostoru Milovice, odkud koně do obou nových rezervací přijeli, vznikla v roce 2015 díky podpoře Operačního programu Životní prostředí. Je prvním místem na světě, kde žijí divocí koně, zubří a praturí. ●

► OBCE, KTERÉ CHTĚJÍ LEPŠÍ KLIMA, MOHOU ŽÁDAT O DOTACI

Samosprávy sdružené v Paktu starostů a primátorů pro udržitelnou energii a klima si **mohou požádat o dotaci až 2 miliony korun**. Nová dotační výzva rezortu životního prostředí se otevře v únoru.

Výzva nabídne peníze na zpracování akčních plánů pro udržitelnou energii a klima, ale také například na organizaci workshopů, které do společné diskuze o udržitelném rozvoji měst a obcí zapojí veřejnost a zainteresované skupiny.

Obce, které jsou členy Paktu starostů a primátorů, se dobrovolně zavázaly ke snížení emisí CO₂ nejméně o 40 % do roku 2030 a zároveň ke zvýšení odolnosti vůči dopadům změny klimatu. Tyto samosprávy nyní mohou získat peníze z Národního programu Životní prostředí. „Jde o pořadí již o čtvrtou dotační výzvu, kterou pro členy Paktu vypisujeme. S klimatickou změnou je potřebné bojovat i na úrovni samospráv, protože i ony významně přispívají ke splnění státních a evropských klimatických cílů. Aktuálně je do iniciativy zapojeno šestnáct měst a obcí, které se rozhodly zajistit lepší budoucnost pro své obyvatele a které v tom

chceme podpořit,“ říká ředitel Státního fondu životního prostředí ČR Petr Valdman.

Stejně jako v předešlé výzvě bude možné získat podporu na zpracování akčního plánu pro udržitelnou energii a klima, případně na jeho aktualizaci. Přistoupením k Paktu obci totiž vzniká povinnost tento akční plán do dvou let zpracovat. Co by měl tento plán obsahovat a jak velký příspěvek na něj mohou obce, městské části a nově i místní akční skupiny čerpat, upřesňuje Petr Valdman: „Plán musí vedle popisu výchozího stavu obsahovat také návrhy konkrétních mitigačních a adaptačních opatření a zdroje jejich financování. Na zpracování plánu od nás obec může získat dotaci až do výše 80 % z celkových způsobilých výdajů. Zároveň obcím zafinancujeme zřízení nového pracovního místa pro pracovníka obce či městské části, který se bude věnovat přípravě a následné realizaci tohoto plánu.“

Žadatelé mohou aktuálně nabízené dotace využít také na pořádání místních dnů pro klima a energii, které pomáhají dostat problematiku do povědomí veřejnosti. „Klimatická změna se dotýká nás všech, a proto je nesmírně důležité do diskuze zapojit i širokou veřejnost,“ zdůrazňuje Petr Valdman.

V nové výzvě se bude rozdělovat celkem 10 milionů korun, přičemž minimální výše podpory na jeden projekt je 250 tisíc korun, maximální 2 miliony korun. SFŽP ČR začne žádosti elektronicky přijímat 8. února 2021, žadatelé je mohou předkládat do 30. července téhož roku nebo do vyčerpání alokace.

Příjemce podpory musí být již před podáním žádosti registrován v oficiální databázi signatářů Paktu starostů a primátorů. Organizační místní samosprávy se do iniciativy mohou zapojit tím, že rozhodnutí ohledně účasti v Paktu schválí obecní zastupitelstvo, které současně pověří starostu nebo primátora podpisem formuláře o přistoupení, který následně zašle kanceláři Paktu. Samotná účast v Paktu je zdarma, oproti tomu obec získává metodickou podporu, možnost sdílení dobré praxe s ostatními signatáři, širší možnosti propagace svých aktivit a jejich financování. ●

► Startuje další záchranný program pro dva vzácné hořečky

Ministerstvo životního prostředí spouští záchranný program pro dvě vzácné rostliny: hořeček nahořklý a hořeček drsný Sturmu. **Program by měl zajistit, aby fialové květy hořečků z naší přírody úplně nezmizely.**

V současnosti totiž zdobívaly už jen několik desítek luk a pastvin. Opatření pro zlepšení stavu populací a k zajištění péče o poslední místa výskytu v následujících letech zajistí Agentura ochrany přírody a krajiny ČR ve spolupráci s vlastníky pozemků i hospodáři.

Hořečky patří mezi ty druhy luk a pastvin, které doplňují na změny hospodaření v krajině. Na jejich početnosti se zásadně projevovalo zejména přerušování pastvy ovcí a koz, zvýšený přísun živin, zarůstání a zalesňování stano-
višť. Některá místa, kde hořečky dříve rostly, byla zničena nenávratně.

„Chceme především zajistit dlouhodobou vhodnou péči o místa, kde hořečky dosud rostou. Na řadě z nich totiž nyní žádná neprobíhá. V praxi to znamená především kosení luk a pastov společně s narušováním travního porostu, třeba vyhrabáváním či vláčením. Nemenší důležitá je vhodná načasování,“ vysvětluje Helena Neuwirthová z Agentury ochrany přírody a krajiny ČR, která záchranný program koordinuje.

Hořeček nahořklý byl dříve lokálně považován za rozšířený druh. V současné době je

Foto: archiv SFŽP ČR

evidován na 57 lokalitách, z nichž jen 23 hostí velké a středně velké populace. Hořeček drsný Sturmu byl v Česku historicky doložen na více než stovce míst. Nyní roste na pouhých devíti, na jediném z nich – v národní přírodní památce Kocelovické pastviny – se hořečkům skutečně daří.

Hořeček nahořklý a hořeček drsný Sturmu jsou dvouleté byliny. Kvetou na podzim menšími fialovými květy. Rekordmanem byl hořeček drsný Sturmu nalezený v roce 2014 v přírodní památce Pod Volfštejnem s celko-

vým počtem 305 květů. Semena nejlépe klíčí v mezerách travního porostu, kde nejsou vystavena tlaku okolní vegetace.

„Ochrana hořečků bude komplexní. Záchraný program kombinuje péči o lokality výskytu i o samotný druh, zahrnuje výzkum, vyhodnocování toho, zda je péče dostatečná, a v neposlední řadě i komunikaci s vlastníky a hospodáři,“ dodává Helena Neuwirthová.

„Záchrané programy pomáhají v naší krajině udržet vzácné druhy rostlin a živočichů. Nyní jich běží již dvanaď a připravují se další. Díky nim se z naší přírody nevytratí hvozdík písečný český, daří se zvyšovat počty syslů či užovek stromových. Věřím, že nový záchranný program přispěje k tomu, aby hořeček nahořklý a hořeček drsný Sturmu z naší krajiny nezmizely a byly její trvalou součástí,“ konstatuje Richard Brabec, ministr životního prostředí.

„Podporou šetrného hospodaření dávají záchranné programy ohroženým druhům alespoň někde vhodné podmínky k životu. Zároveň ale nepomáhají jen těm druhům, pro které se připravují, například pastva prospěje kromě rostlin také řadě druhů hmyzu,“ dodává František Pelc, ředitel Agentury ochrany přírody a krajiny ČR. ●

► Kanalizace v Plzni-Lhotě je hotová, připojí se 300 nemovitostí

Dva roky trvaly práce na odkanalizování desátého plzeňského obvodu Lhoty. **Stavba kanalizace zahrnuje bezmála deset kilometrů nově budované splaškové kanalizační sítě včetně tří nových čerpacích stanic odpadních vod.**

Ve Lhotě na kanalizaci čekali poměrně dlouho. V roce 2002, kdy se obec připojovala k Plzni, krajské město slíbilo, že nechá v této nově připojené čtvrti vybudovat kanalizaci. Se samotnou výstavbou se začalo v roce 2018.

Na konci roku 2020 byla stavba dokončena. „Touto investicí město Plzeň splnilo svůj závazek vůči Lhotě z přístupové smlouvy. Další části desátého městského obvodu, které nebyly zahrnuty v této první etapě, budou připojovány postupně. Na projektech již pracuje město Plzeň, Vodárna Plzeň a obvod Plzeň 10 – Lhota,“ uvádí technický náměstek primátora a předseda vodárenské společnosti Pavel Šindelář.

Veškeré splaškové vody ze Lhoty budou nyní kanalizací odváděny na centrální čistírnu odpadních vod v Plzni. Systém splaškové kanalizace Lhoty se nejprve napojí na kanalizační systém Valchy, a to prostřednictvím gravitačních i výtlačných stok v kombinaci s třemi čerpacími stanicemi, a dále bude pokračovat až na čistírnu v Jateční ulici. Předpokladem je, že se sem ze Lhoty může odvádět více než 70 tisíc metrů krychlových odpadních vod za rok.

„Splašková kanalizace je pro nás stále se rozrůstající obvod momentálně nejdůležitější investicí, na kterou jsme čekali poměrně dlouhou dobu. Lidem odpadne starost s neustálou kontrolou naplněnosti žump a septiků. Na kanalizaci se v připojí asi 300 domů, což je většina Lhoty,“ uvedla starostka Lhoty Zdeňka Hončarová.

Kanalizace stála více než 160 milionů korun. Na její vybudování získala vodárna evropskou dotaci z Operačního programu Životní prostředí v rámci Strategie ITI Plzeňské metropolitní oblasti ve výši 79 milionů korun. Nyní se připravuje druhá etapa odkanalizování Lhoty, už je připravena žádost o dotaci na druhou část. ●

► Stát bude dále přispívat na ochranu chovů

Zabezpečení hospodářských zvířat proti vlkům, rysům, medvědům a jestřábům má stejně jako doposud nárok na stoprocentní výši podpory.

Do konce června byla prodloužena možnost čerpání financí z Operačního programu Životní prostředí. Stát také proplácí případné škody, které dravci a šelmy chovatelům na hospodářských zvířatech způsobí.

Problémy chovatelům hospodářských zvířat působí hlavně vlci, kterých je v Česku několik desítek. Zkušenosti z Německa ukazují, že dobré zabezpečení dokáže odvrátit 80–95 % vlčích útoků. Zabezpečení chovaných ovcí je v místech, kde vlk žije, ve většině případů kvalitnější, než tomu bylo dříve. Roste i počet žádostí o podporu. Přesto se najdou chovatelé, kteří mají stáda zabezpečena nedostatečně. Může se pak stát, že se vlci na ovce tzv. naučí a budou je preferovat oproti volně žijící kořisti.

„Spolupracujeme s chovatelskými svazy, připravili jsme standardy pro zabezpečení stád, pomáháme s administrací dotací, prosadili jsme navýšení kompenzací za škody, kolegové na regionálních pracovištích drží pohotovosti, aby chovatelům v případě škod byli rychle nápomocni, všechny informace soustřeďujeme na webovou stránku www.navratulku.cz. Nyní hledáme cestu, jak z národních zdrojů pokrýt vícenásledky spojené se změnou organizace pastvy, jako je přehánění na noc do košárů, pastva v menších oplůtkách, práce pasteveckých i ovčáckých psů. Snažíme se vysvětlit, že klíčové je, aby si vlci nezvykli chodit do ohrad. To se bohužel ne vždy daří. Někteří chovatelé své ovce vlkům kvůli slabému zabezpečení vysloveně nabízejí,“ konstatuje Jindřiška Jelínková z Agentury ochrany přírody a krajiny ČR.

Chov hospodářských zvířat má neodiskutovatelný význam pro údržbu krajiny. V krajině jsou ale důležití i vlci jako vrcholoví predátoři. Jejich kořistí je totiž především mnohde přemnožená spárkatá zvěř. ●

ECHO

Příjem žádostí na podporu zdrojů pitné vody prodloužen do června

Řešíte ve své obci špatnou kvalitu či nedostatek pitné vody? Požádejte o dotaci na průzkum, posílení

a vybudování zdrojů pitné vody. Pro velký zájem jsme navýšili původní alokaci o dalších 150 milionů korun a prodloužili příjem žádostí o půl roku. Záměry o podporu na výstavbu nových nebo regeneraci stávajících zdrojů pitné vody či na výstavbu a rekonstrukci přivaděčů pitné vody mají možnost podávat žádosti až do 30. června 2021.

Soutěsku a skály Děvína už nehyzdí sloupy elektrického vedení

V prosinci skončily poslední práce na rekonstrukci elektrického vedení na Děvíně. Náročná akce, během níž bylo přeloženo elektrické vedení ze Soutěsky k děvinskému vysílači do korytu a pod zem, byla dokončena o tři měsíce dříve, než bylo plánováno. Největší změnou, které si každý návštěvník všimne, je odstranění osmi sloupů elektrického vedení nad Soutěskou. Ty kazily výhledy a byly také pastí pro ptáky, kteří na nich hynuli po zásahu elektrickým proudem. Odstraněny byly i dva poslední sloupy elektrického vedení v Soutěsce. K transportu materiálu na Děvín i dolů byl použit vrtulník, na Děvíně pracovalo také množství další techniky.

Prosvětlení lesa pomohlo vzácným obyvatelům NPP Rendez-vous

Světlé lesy se starými duby v NPP Rendez-vous jsou domovem významných druhů hmyzu, jako je páchník hnědý, tesařík obrovský a nádherný krasec dubový. Všichni zástupci z říše hmyzu vyhledávají oslněné kmeny a silné větve dubů nebo dutiny s trouchem. Stinné porosty je proto nutné prosvětlovat. Tim se pro tyto druhy vytvoří optimální podmínky a postupně se změní i vzhled stromů, které budou vytvářet mohutnou, rozložitou korunu. V národní přírodní rezervaci proto Agentura ochrany přírody a krajiny ČR ve spolupráci s lesním závodem Židlochovice na necelých dvou hektarech odstranila podrost a tím uvolnila staré stromy a prosvětlovala i mladší porost.

V chráněné krajinné oblasti Poodří dělníci dokončili rozsáhlé zemní a stavební práce. Cílem byla obnova přírodovědně nejcennější části rybniční soustavy u Studénky.

BAGRY A EVROPSKÉ PENÍZE POMOHLY PŘI OBNOVĚ RYBNÍKŮ V PŘÍRODNÍ REZERVACI BAŽANTULA

Rozloha
36,52 ha

Nadmořská výška
225–229 m

Území je zvláště
chráněno od
2. 3. 2009

Foto: AOPK ČR

Přírodní rezervace Bažantula chrání čtyři rybníky se vzácnými rostlinnými společenstvy. Rybníky byly v nevyhovujícím technickém stavu, který neumožňoval běžné hospodaření a vhodnou péči o zdejší přírodní bohatství.

Když se v lednu před dvěma lety začalo s projektem, infrastruktura nebyla v dobrém technickém stavu. Hráze neumožňovaly průjezd techniky, byly erodované a netěsné, navíc ani nechránily rybníky ani před běžnými přirozenými povrchovými rozlivy Odry. Eroze a následný odnos nestabilních partií měly podstatný vliv na zabahnění rybničních den. Rybníky přestávaly plnit funkci jak z pohledu rybničního hospodaření, tak z pohledu ochrany přírody.

Obnovy se dočkaly rybníky Malý a Velký Okluk, Bažantula a Kozák v přírodní rezervaci. „Opravily se poškozené hráze a technické objekty, obnovila litorální pásma, zvětšily plochy rákosin a odbahnily se zadržovací ostrovy byly upraveny tak, aby se zlepšily podmínky pro hnízdění ptáků. Vysazeno bylo i 44 stromů. Celé dílo ještě těsně před dokončením prověřila říjnová povodeň, kdy rybníky na několik dní zmizely pod hladinou rozvodněné Odry. Zaplavení našetřilo stavbu přečkala prakticky bez poškození,“ popsal hlavní práce Jan Klečka z Agentury ochrany přírody a krajiny ČR.

Opravené hráze a technické objekty rybníků umožní řádnou manipulaci s vodní hladinou rybníků, a tedy zabezpečení vhodné péče o zdejší společenstva vzácných rostlin a živočichů. Projekt byl spolu-

financován Evropským fondem pro regionální rozvoj v rámci Operačního programu Životní prostředí. Celkové náklady dosáhly výše 51,8 milionu korun, přičemž výše poskytnuté dotace činila 50,3 milionu.

„Na obnovu přirozeného vodního režimu krajiny šly od roku 2014 z Operačního programu Životní prostředí více než 4 miliardy korun, a to na téměř 500 větších projektů. Další téměř dvě stovky projektů v objemu cca 1,5 miliardy byly schváleny v prosinci. Z národních dotačních programů rezortu životního prostředí, které mají k dispozici financí mnohem méně, byly v posledních letech podpořeny stovky menších projektů. To prospívá i řadě vzácných druhů rostlin a živočichů, zlepšují se tak místní klimatické podmínky a snižuje riziko povodní,“ bilancuje František Pelc, ředitel Agentury ochrany přírody a krajiny ČR. ●

Foto: AOPK ČR

Foto: AOPK ČR

Opravené hráze a technické objekty rybníků umožní řádnou manipulaci s vodní hladinou rybníků, a tedy zabezpečení vhodné péče o zdejší společenstva vzácných rostlin a živočichů.

PŘÍRODNÍ REZERVACE BAŽANTULA

Přírodní rezervace Bažantula je přírodě blízký druhově bohatý rybniční ekosystém se vzácnými rostlinnými společenstvy a soustředěným výskytem a rozmnožováním zvláště chráněných druhů rostlin a živočichů. Hlavními součástmi předmětu ochrany jsou makrofytní vegetace přirozeně eutrofních a mezotrofních stojatých vod včetně asociací s kriticky ohroženými druhy nepukalka vzplývající, plavín štitnatý, řečanka menší, kotvice plovoucí a včetně společenstev svazu Magnopotamion, rákosiny eutrofních stojatých vod makrofytní vegetace mělkých stojatých vod, vegetace parožňatek a druhově i věkově rozmanité porosty dřevin podél hrází, typické pro krajinný ráz Poodří. Hlavními součástmi předmětu ochrany jsou také jádrové populace obojživelníků kuňky ohnivé, rosníčky zelené a komplexu zelených skokanů, vodní ptáci, především bukač velký, chřástal vodní, rákosník velký, moták pochop, kopřivka obecná, potápky různé druhy, ze savců netopýr vodní a netopýr rezavý.

Foto: AOPK ČR

Foto: AOPK ČR

Na Rychnovsku se postupně obnovuje původní vodní režim v krajině. Lesy České republiky vrátily potok Zelenka do přírody, na dalších se právě pracuje.

TOKY NA RYCHNOVSKU SE VYMAŇUJÍ Z NAROVNANÝCH KORYT

Foto: Antonín Kapraň, MMR

Zelenka v Záhoří

Koryto podhorského potoka Zelenka, který se v Orlickém Záhoří na Rychnovsku v Královéhradeckém kraji vlévá do Divoké Orlice, obnovily Lesy České republiky.

Zlepší se tak vodní režim na česko-polském pomezí. Potok Zelenka v osmdesátých letech minulého století vodohospodáři regulovali a napřímili. Tím se okolní plochy odvodnily a v krajině rychle ubývala voda. „Nyní jsme kanalizovaný tok s erozí zahloubeným dnem změnili v přírodě blízký balvanitý horský potok s meandry, rozšířeným profilem a pozvolnými břehy. Voda tak zůstává v krajině,“ uvedl Tomáš Sajdl, vedoucí správy toků pro oblast povodí Labe z podniku Lesy ČR.

Návrat do přirozenějšího koryta pomůže i živočichům a rostlinám. „Vytvořili jsme také šedesát čtyři migračně propustných balvanitých skluzů s tůňkami, třicet rybích úkrytů a sedm bočních tůní. V nich může rybní obsádka a ostatní organismy migrovat nebo se rozmnožovat. Podpořili jsme tak mokřadní biotopy,“ vysvětlil Sajdl.

Stavělo se na 2,21 hektaru, tok měří 1 236 metrů. Pro další chráněné živočišné a rostlinné druhy vybudovali vodohospodáři nedale-

ko toku ještěrkoviště a broukoviště a v okolí vysadili stromy a keře. Na stavbu podnik čerpal dotaci 4,7 milionu korun z Operačního programu Životní prostředí, zbytek dofinancoval ze svého rozpočtu. Vyplatila se i dobrá spolupráce s Agenturou ochrany přírody a krajiny a Správou CHKO Orlické hory.

Kunštát teče jako dřív

Zelenka nebyla na Rychnovsku zdaleka jediným obnoveným tokem. Loni v létě skončily práce i na potoku Kunštát. Díky opatřením v Kunštátě se kdysi uměle napřimenému toku postupně vrátí přírodní ráz. Podobně jako u Zelenky je teď možné v korytě spatřit velké kameny, které usměrňují proud vody. „Najdete tam i příčné kamenné skluzy upravující spád dna a pařezy se zachovanými kořeny coby rybími úkryty,“ popsal úpravy toku Tomáš Sajdl z Lesů ČR.

Vodohospodáři upravili také svahy koryta a na hraně pozemku vytvořili podélnou zábranu, aby se koryto toku nerozšiřovalo, a přesto se mohla voda rozlít do okolí. V místě je i osm nově vyhloubených tůní

a v okolí 260 vysazených stromů a keřů. Projekt příznivě ovlivní území o ploše přesahující 19 tisíc metrů čtverečních.

Na dalším se pracuje

V současné době probíhají práce na pravostranném přítoku Bartošovického, začalo se v létě. I v tomto případě jde o kdysi razantně upravený a napříměný tok opevněný betonovými žlabovkami a dřevem v souvislosti s meliorací okolních pozemků. „Provedeme obnovu toku, vybudujeme tůně a upravíme vegetaci,“ vysvětlil Sajdl, podle něhož se původní koryto zasype a vznikne nové. „V něm vytvoříme osmnáct balvanitých skluzů s tůňkami a třicet bez tůní. Dále do něj vložíme šest těsnících srubových stěn a vybudujeme třicet devět balvanitých rybích úkrytů. Stávající drenáže propojíme a zaústíme,“ dodal. V místě vznikne devět tůní hlubokých až 1,35 metru, které pojmu až 1 181 metrů krychlových vody. V okolí podnik vysadí 250 stromů a keřů.

Všechny zmíněné revitalizace jsou součástí podnikového programu Vracíme vodu lesu. ●

Foto: Lesy ČR

Foto: Antonín Kapraň, MMR

Foto: Antonín Kapraň, MMR

V místě je i osm nově vyhloubených tůní a v okolí 260 vysazených stromů a keřů. Projekt příznivě ovlivní území o ploše přesahující 19 tisíc metrů čtverečních.

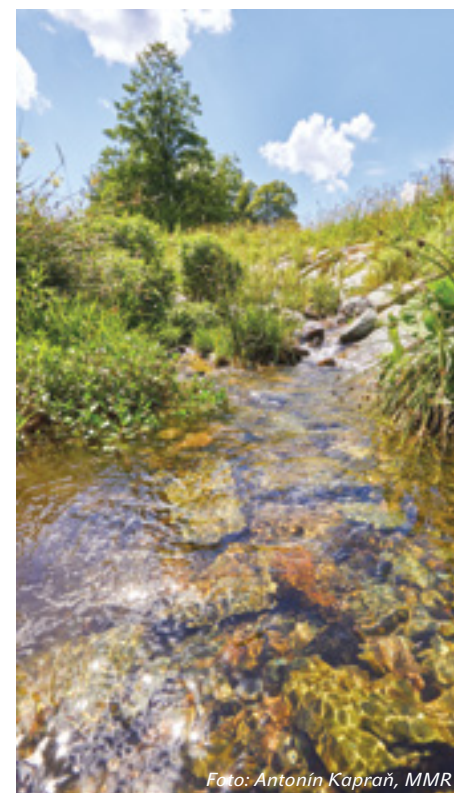

Foto: Antonín Kapraň, MMR

Foto: Antonín Kapraň, MMR

DOTACE DO NÁRODNÍCH PARKŮ HLÁSÍ VYČERPÁNO, 100 MILIONŮ BYLO PRYČ ZA NECELÉ 2 HODINY

Obrovský zájem provázal otevření dotací na zlepšení vybavenosti v obcích na území národních parků. Vyhrazených 100 milionů korun bylo vyčerpáno za necelé dvě hodiny po spuštění příjmu žádostí.

Podporu si zažádalo 36 subjektů z řad obcí, spolků či správ národních parků, které si řekly o příspěvky na celkem 60 dotačních projektů. Největší zájem byl o péči na rozvoj infrastruktury a zájem pro turisty i místní obyvatele či na ochranu před světelným smogem.

Podporu obcím v národních parcích nabídla rezort MŽP z Národního programu Životní prostředí již po osmé, v dotační výzvě číslo 5/2020. Zájemci mohli podle typu projektu získat od 50 tisíc do 3 milionů korun na péči o životní prostředí, modernizaci

Foto: Rosenkranzová Hana, NP Šumava

infrastruktury obcí či informačních center, ale i nové vzdělávací programy pro turisty či rozvojové plány obcí. Vyhrazená alokace 100 milionů korun se vyčerpala za necelé 2 hodiny a Státní fond životního prostředí ČR příjem dalších žádostí uzavřel.

Žádosti budou nyní vyhodnoceny, přičemž podporu získají všechny kvalitní projekty, které naplní kritéria dotační výzvy. Na realizaci mají úspěšní žadatelé 3 roky, podpořené projekty musí zrealizovat nejpozději do konce ledna 2024. ●

AKTUÁLNÍ VÝZVY NÁRODNÍHO PROGRAMU ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ

Pakt starostů a primátorů pro klima a energii

Zahájení příjmu žádostí: 8. 2. 2021
Ukončení příjmu žádostí: 30. 7. 2021, nejpozději však do vyčerpání alokace
Alokace: 10 000 000 Kč

Výzva č. 7/2020 podporuje zlepšení životního prostředí ve městech a obcích a přispívá k dosažení klimaticko-energetických závazků. Samosprávy mohou získat peníze na zpracování Akčního plánu pro udržitelnou energii a klima, případně jeho aktualizace, dále na organizaci Místních dnů pro klima a energii, jejichž účelem je zvýšení veřejného povědomí o ekologických tématech. Rovněž je možné podpořit zřízení jednoho nového pracovního místa pro pracovníka obce nebo městské části na plný nebo částečný pracovní úvazek. Příjemce podpory musí být již před podáním žádosti registrován v oficiální databázi signatářů Paktu starostů a primátorů.

Projektová příprava – hospodaření s vodou

Ukončení příjmu žádostí: 31. 3. 2021, nejpozději však do vyčerpání alokace
Alokace: 100 000 000 Kč

Výzva č. 6/2020 pomůže zajistit financování nákladů na projektovou přípravu, stavební a zadávací řízení na projekty zaměřené na realizaci přírodně blízkých protipovodňových opatření, hospodaření se srážkovou vodou a revitalizace a renaturace vodních toků, obnovu ekostabilizačních funkcí vodních a na vodu vázaných ekosystémů a realizaci přírodně blízkých opatření cílených na zpomalení povrchového odtoku vody a protierozní ochranu, pro které bude následně vypsána výzva v OPŽP 2021–2027.

Projektová příprava – vodohospodářské projekty

Ukončení příjmu žádostí: 31. 3. 2021, nejpozději však do vyčerpání alokace
Alokace: 250 000 000 Kč

Výzva č. 3/2020 se zaměřuje na financování nákladů na projektovou přípravu, stavební a zadávací řízení na vodohospodářské projekty, pro které bude následně vypsána výzva v OPŽP 2021–2027. Dotace na pořízení projektové přípravy na vybudování vodovodu, úpravní vody a přivaděčů pokryje až 90 % výdajů a vyšplhat se může až na částku 5 milionů korun. Nově je možné žádat na samostatnou projektovou přípravu na výstavbu kanalizace či výstavbu/modernizaci čistírny odpadních vod. Oprávněnými příjemci mohou být obce, dobrovolné svazky obcí, obchodní společnosti a zájmová sdružení právnických osob ovládané z více než poloviny veřejnoprávními subjekty.

AKTUÁLNÍ VÝZVY NÁRODNÍHO PROGRAMU ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ

Ekologická likvidace autovraků

Příjem žádostí: od 4. 1. do 31. 3. 2021, od 3. 1. do 31. 3. 2022
Alokace: 50 000 000 Kč

Výzva č. 13/2019 poskytuje 50 milionů korun na ekologické zpracování autovraků. Žádosti o podporu mohou podávat právnické a fyzické osoby, které mají oprávnění podnikat v oboru nakládání s nebezpečnými odpady a mají souhlas k provozování autovrakoviště. Dotace je určena na kompletní zpracování autovraků, respektive zpracování odpadů (komodit) z těchto autovraků.

Domovní čistírny odpadních vod

Ukončení příjmu žádostí: 30. 6. 2021, nejpozději však do vyčerpání alokace
Alokace: 200 000 000 Kč

Výzva č. 12/2019 je určena na zlepšení čistění splaškových vod pomocí domovních čistíren pro oblasti, kde není z technického či ekonomického hlediska možnost připojení nemovitosti ke stokové síti zakončené ČOV. Dotaci je možné získat na vybudování soustavy domovních čistíren odpadních vod do kapacity 50 ekvivalentních obyvatel. Příspěvek se vztahuje pouze na čistírny u budov využívaných k trvalému bydlení a na budovy ve vlastnictví obce. Soustava musí zároveň odkanalizovat minimálně 30 procent z celkového počtu obyvatel v dané části obce či města.

Výsadba stromů

Ukončení příjmu žádostí: 30. 4. 2021, nejpozději však do vyčerpání alokace
Alokace: 200 000 000 Kč

Výzva č. 9/2019 je novým dotačním programem na podporu komunitní výsadby listnatých stromů na veřejných prostranstvích. Získat dotaci až 250 tisíc korun, zasadit stromy a zapojit se do celonárodní iniciativy Sázíme budoucnost může prakticky každý. Příspěvek je určen k úhradě sazenic, potřebného materiálu i následné péče o stromy. Žádat mohou všechny subjekty s prokazatelným vztahem k místu realizace projektu s výjimkou politických stran a hnutí.

Průzkum, posílení a budování zdrojů pitné vody

Ukončení příjmu žádostí: 30. 6. 2021, nejpozději však do vyčerpání alokace
Alokace: 750 000 000 Kč

Výzva č. 2/2018 se zaměřuje na zlepšení zásobování pitnou vodou a vyhledávání nových zdrojů vody pro zásobování obyvatelstva pitnou vodou v odpovídající kvalitě. Do podporovaných projektů patří realizace nových nebo regenerace stávajících zdrojů vody pro zásobování obyvatelstva pitnou vodou, stavba, zkapacitnění, případně rekonstrukce nefunkčních přivaděčů pitné vody a realizace průzkumných vrtů za účelem vyhledání zdrojů pitné vody pro zásobování obyvatelstva.

Dešťovka

Ukončení příjmu žádostí: do vyčerpání alokace
Alokace: 440 000 000 Kč

Výzva č. 12/2017 podporuje udržitelné a efektivní hospodaření s vodou v obcích. Motivuje vlastníky a stavebníky obytných domů k udržitelnému a efektivnímu hospodaření s vodou a snižuje tak množství pitné vody odebírané z povrchových a podzemních zdrojů. Výzva je pokračováním úspěšného programu Dešťovka. O peníze je možné žádat na systémy, které využívají srážkovou vodu pro zalévání zahrady, na splachování toalet, případně na takové systémy, které budou recyklovat odpadní vodu. Výzva je určena pro majitele domů.

Územní studie krajiny

Ukončení příjmu žádostí: 31. 12. 2023, nejpozději však do vyčerpání alokace
Alokace: 35 000 000 Kč

Výzva č. 14/2016 nabízí obcím kofinancování ve výši 10 procent na projekty územních studií krajiny podpořených z Integrovaného regionálního operačního programu (IROP) v gesci Ministerstva pro místní rozvoj. Podmínkou získání dotace je vydané rozhodnutí o poskytnutí finanční podpory v IROPu, konkrétně v prioritní ose 3 operačního programu, určené na územní studie krajiny. O dotaci mohou žádat obce s rozšířenou působností.

PROJEKT V ČÍSLECH

Celkové způsobilé výdaje
9 570 326 Kč

Příspěvek EU
8 134 777 Kč

Foto: ČSOP Salamandr

1

Foto: archiv SFŽP ČR

2

Foto: archiv SFŽP ČR

3

Foto: archiv SFŽP ČR

4

Foto: archiv SFŽP ČR

5

BESKYDSKÉ LOUKY BUDOU PESTŘEJŠÍ

Louky a pastviny do Beskyd patří. Jsou součástí krajiny, kterou po dlouhá staletí utvářel člověk. Bez pravidelné péče zarůstají a mění se v les nebo v neprůchodné křoví. Mění se složení rostlin. Ty, které jsou citlivější a potřebují světlo, mizí. **Dříve běžné druhy se stávají vzácnými nebo z přírody také úplně mizí. ČSOP Salamandr se s pomocí dotace z Operačního programu Životní prostředí snaží s tímto stavem už roky něco dělat.**

„Projekt Zvýšení pestrosti horských luk vznikl z potřeby posunout péči o cenné beskydské louky a pastviny zase o kousek blíže k jejich optimálnímu nebo alespoň vyhovujícímu stavu,“ říká Barbora Krupová z ČSOP Salamandr, hlavní manažerka projektu. „Nahrazujeme drobné hospodáře a staráme se o louky na horách, které nikdo nechce sekat nebo pást,“ vysvětluje, v čem práce na projektu především spočívá. „Tím udržujeme v krajině život, vracíme tam rostliny a následně i zvířata – hlavně hmyz, který odtud vymizel už dříve,“ doplňuje.

Na některých lokalitách se tu totiž nehos-podařilo i třicet až padesát let a semenná banka bylin se za tu dobu vyčerpala. Louky jsou chudší, na některých zůstala v podstatě jen tráva.

Cílem stále probíhajícího projektu je zlepšit na několika loukách o celkové výměře

banka už nebyla funkční a v mnoha případech se jednalo o velmi izolované plochy ve vyšší nadmořské výšce, kde nefunguje aktivní přenos diaspor. „Proto jsme vymysleli, že semínka a sazenice budeme do luk dodávat my,“ vysvětluje.

Myšlenka aktivně dodávat semínka do luk byla nasnadě

Potřeba vylepšit běžnou péči o beskydské louky byla tedy zřejmá. „Mluvili jsme o ní už nějaký čas a výsledný projekt je vlastně celým souborem nápadů, které jsme společně poskládali dohromady a na kterých má každý z nás svůj díl,“ říká Barbora Krupová. „Přemýšleli jsme, jak vrátit do luk byliny, které tam dříve byly, ale ani po letech pravidelného kosení nebo pastvy se nám nedařilo.“ Sledováním různých luk v Beskydech a po konzultacích s botaniky z různých

koutů republiky vznikla v ČSOP Salamandr postupně myšlenka semínka do luk aktivně dodávat. „Tá byla hlavní a společná myšlenka, která napadla každého z nás a byla nasnadě,“ popisuje Barbora Krupová. „Šlo jen o to, vyřešit jak a za co.“ Stály před nimi překážky nejen legislativní, ale také praktické, jako kde vzít osivo, jak ho spolehlivě zapravit do půdy, aby to bylo možné zvládnout na mnoha hektarech, jaké druhy by se do luk měly vracet, v jakém množství a mnoho dalších praktických věcí.

Čas podat žádost o dotaci uzrál

Když byly i tyto otázky zodpovězeny, mohli se v ČSOP Salamandr začít věnovat projektové přípravě. „Projekt jsme připravovali na základě zkušeností, které v oblasti péče o horské louky máme, a vycházeli jsme z výsledků našich dosavadních, již uzavřených pro-

1. PASOUCÍ SE OVCE patří neoddelitelně k místní krajině.

2. a 3. VÝSADBA BYLIN se musí přesně naplánovat, na fotografii je zachycena podzimní výsadba.

4. KOKRHEL LUŠTINEC potřebuje připravené místo. Sází se na místa, kde roste expanzivní lipnice.

5. KONTROLA úspěšnosti výsevu kokrhle luštince.

jektů s podobnou tematikou,“ vzpomíná Barbora Krupová. Nad projektem podle jejích slov přemýšleli několik měsíců, nechávali situaci zrát. Po celou dobu shromažďovali potřebné informace. „A potom je tu samozřejmě spousta příruček, metodik a doporučení, které přišly na řadu později, při přípravě samotné dokumentace,“ říká.

Tu pro ČSOP Salamandr zpracoval externí spolupracovník, který má se zpracováváním projektových dokumentací zkušenosti. „Celý postup pochopitelně konzultoval s dalšími členy

týmu, protože každý z nás má větší zkušenosti v práci, kterou má na starosti. Pracujeme jako tým, kde každý má své místo a do určité míry je na něm nezastupitelný. Takové fungování se nám osvědčuje, protože nám umožňuje mít hlubší vhled do různých oborů,“ přibližuje zákulisí projektu Barbora Krupová.

Samotný proces žádání o dotaci je podle jejích slov administrativně dost složitý a zdoluhavý, když do poslední chvíle není jasné, co dalšího bude muset být doloženo. „Na schvalování se podílí jak AOPK ČR, tak SFŽP ČR a obě tyto instituce mají na některé věci trochu jiný pohled. V procesu schvalování pak vyžadují různá doplnění a to činí situaci pro žadatele méně přehlednou než třeba u jiných dotací,“ popisuje koordinátorka beskydského projektu. „Podle Příručky pro žadatele jsme dokládali vše, co bylo potřeba, a dá se říci, že nám z toho až šla hlava kolem,“ vzpomíná. „A spoustu věcí jsme potom dokládali ještě v rámci schvalovacího procesu.“

Projekt realizují svépomocí

Po udělení dotace už nic nebránilo pustit se do vlastní realizace projektu. „Prakticky celý projekt realizujeme coby ČSOP Salamandr

Ve středoevropských podmínkách je naprostá většina luk druhotnou vegetací, vzniklou jako náhradní společenstvo původních listnatých a smíšených lesů a dlouhodobě udržovanou lidskými zásahy, které brání její opětovné přeměně v les.

Vzhledem k proměnám zemědělského využití půdy, kdy se extenzivní sečení luk často ekonomicky nevyplácí, a k obecné eutrofizaci prostředí, podporující růst konkurenčně silných druhů rostlin, patří mnoho lučních společenstev mezi ohrožené až silně ohrožené biotopy.

Foto: archiv SFŽP ČR

6

Foto: archiv SFŽP ČR

7

Foto: archiv SFŽP ČR

8

Foto: archiv SFŽP ČR

9

6. a 7. LOKALITY je potřeba pravidelně uklízet.

8. a 9. MÍSTA pro výsev se musí předem upravit a připravit, aby se byliny co nejlépe ujaly.

10. a 11. VÝŘEZY náletových dřevin jsou nedílnou součástí přípravy.

12. a 13. SAZENICE připravené pro beskydskou krajinu.

v terénu sami,“ konstatuje Barbora Krupová. „Jsme profesionální neziskovka se stálými i sezónními zaměstnanci a tímto způsobem pracujeme na několika různých projektech.“ V terénu se většinou od dubna do listopadu pohybuje kolem sedmi terénních zaměstnanců, kteří tam mají svého vedoucího. Společnost má svého ekonoma, který dohlíží na finanční záležitosti, i odborného botanika, který se přes sezónu pohybuje v terénu, vyhodnocuje a plánuje jednotlivé zásahy a také některé práce sám provádí. V kanceláři pak po většinu roku sedí koordinátor, který dohlíží na plnění termínů a plánů, komunikuje se SFŽP ČR a píše reporty. „V tomto projektu jsme externě zadali jen monitoring trvalých ploch, který vyžaduje statistické vyhodnocení, na které nemáme software a které už by také bylo nad naši kapacitu,“ upřesňuje Barbora Krupová.

„V okamžiku, kdy nám byla schválena podpora, už jsme měli podepsané pachtovní smlouvy s vlastníky pozemků, o které jsme chtěli pečovat,“ vypráví. „Mohli jsme tedy hned začít plánovat samotnou péči v rámci daného roku. Měli jsme jasnou představu, co na kterých loukách chceme dělat, takže jsme si vše dali do tabulky a začali podle ní pracovat,“ popisuje. Vzhledem k termínu, kdy byla podpora schválena, nemohli začít s výřezy náletových dřevin. „Byl by to nejlepší postup, ale s tím jsme museli počkat, až skončí vegetační sezóna,“ říká Barbora Krupová.

První tedy přišlo na řadu kosení luk. Záhy poté začali jiné lokality vypásat ov-

cemi a v listopadu mohli začít vyřezávat náletové dřeviny. „Plán prací je poměrně složitá matice, protože na mnoha plochách jsme omezeni třeba výskytem vzácných druhů a pastva je tady časově orámována na určité období,“ přibližuje. „K tomu se snažíme optimalizovat přesuny ovcí, aby nejezdily několikrát za sezónu stejnou trasu jenom na vedlejší pastviny,“ vypočítává. „Hned první rok na podzim jsme také provedli výsevy kokrhele luštince, který jsme vysévali na plochách s vyšším výskytem expanzivní třtiny křovištní a lipnice širolisté,“ uvádí. „Další rok se aktivity prakticky opakovaly. Jen na podzim jsme místo výsevů kokrhele luštince vysévali do linií směs bylin, kterou jsme doplnili o výsadbu sazeniček mateřídoušky vejčité a hvozdíku kropenatého.“

Projekt obohacuje biodiverzitu beskydských luk

Hlavním přínosem projektu „Zvýšení pestrosti horských luk“ mělo být podle slov Barbory Krupové obohacení biodiverzity bylinného patra a následné obohacení biodiverzity zejména hmyzu. „Zjednodušeně řečeno chceme vytvořit podmínky, aby se sem mohli vrátit motýli, kteří na podobných loukách byli dříve běžní,“ říká. „Pokud se tam vrátí, aby přežili, a pokud se tam nevrátí, tak aby v krajině byly vytvořeny alespoň takzvané nášlapné kameny, tedy místa, která mohou využít při svém pohybu krajinou, třeba při migraci – to mám na mysli především takzvané pastevní specialisty, třeba hnědáka kostkovaného, soumráčka čárkovaného, perletovce maceškového, a samozřejmě cílme i na modráška černoskvrnného. Jestli se to povede, a my věříme že ano, to ukáže čas,“ zamýšlí se.

Foto: archiv SFŽP ČR

10

Foto: archiv SFŽP ČR

11

Foto: archiv SFŽP ČR

12

Foto: archiv SFŽP ČR

13

„Pro organizaci jako takovou tento typ projektů jednoznačně znamená určitou jistotu financování péče ve střednědobém horizontu pěti let. Jako neziskovka si veškeré finanční prostředky na svou práci sháníme sami, takže několikaleté projekty vítáme. I když se k nim samozřejmě váže spolufinancování, se kterým si musíme poradit sami, a také platí, že čím je projekt ambicióznější a větší, tím větší částku na spolufinancování musíme sehnat,“ říká.

ČSOP Salamandr jsou zkušení žadatelé

V ČSOP Salamandr mají s žádostmi o různé dotace velké a dlouholeté zkušenosti. Pro-

jekt do OPŽP podávali poprvé v roce 2008 a od té doby ještě mnohokrát. Mají zkušenosti také s jinými zdroji financování, například s žádostmi do programu LIFE. „Takové zkušenosti se vždy hodí,“ říká Barbora Krupová, podle jejích slov minimálně tím, že člověk už má takzvané projektové myšlení a umí projekt vystavět na základě představ o tom, co chce a co daný dotační titul dovoluje.

V minulosti tak z OPŽP získali finance na péči o louky a křoviny na Horním Vsaku a několikrát také na likvidaci invazivní křídlatky v okolí několika moravských řek. „Aktuálně máme podaný projekt na nákup

vybavení na minimalizaci škod způsobených vlkem. V budoucnu určitě budeme usilovat o další dotace na péči o louky, protože je to téma, kterému se věnujeme dlouhodobě,“ představuje Barbora Krupová vizi, kterou v ČSOP chtějí v budoucnu naplňovat. Podle jejích slov je OPŽP jedním z mála finančních nástrojů, jak na péči o louky získat prostředky. „Pokud tedy nepočítáme individuální dárcovství a soukromou sféru, kde však nikdy nemůžeme získat finance na tak rozsáhlou péči, jakou děláme,“ upřesňuje. „Ochrana přírody stojí na mecenáších jinde ve světě, třeba v Belgii, ale u nás zatím ne,“ uzavírá prozatím příběh beskydských projektů. ●

TŘI MILIONY SEMÍNEK

Loni pracovníci ČSOP Salamandr vyseli téměř tři kilogramy semenek různých bylin. „Některá jsme koupili od Osevy – Výzkumné stanice travinářské, některé jsme předloni a loni sbírali na beskydských loukách,“ popisuje Barbora Krupová. Všechno osivo je regionálního původu, pochází z Beskyd. „I Oseva nám osivo produkuje na matečných porostech, které zakládala z lokálního osiva. Pokud bychom ta 3 kila přepočítali na semínka, tak můžeme říct, že jsme vyseli zhruba 3 miliony semenek a spíš ještě více,“ vysvětluje. Obecně se nákupu semen snaží vyhnout. Jednak právě proto, že nechtějí osivo z jiných částí republiky, a také proto, že cena některých bylin je vysoká, i deset tisíc korun za kilogram. „Vysadili jsme skoro 1700 sazeniček mateřídoušky a hvozdíku,“ říká. Takto vysazují například i kokrhel menší, což je rostlina, která se přisává na trávy, rozvolňuje jejich porost a chystá prostor dalším bylinám. Je to druh, který nemá rád seno-seč, proto z řady lokalit vymizel.

Vypěstovat původní druhy je mravenčí práce. Ochránci musí vědět, kam přesně pro semínka jít, v jakou roční dobu je nasbírat, a pak je napěstovat do několikacentimetrových rostlin. Právě takové totiž mají největší šanci na uchycení.

Už vzrostlejší rostlinky pak vysazují v několika lokalitách: část v údolí Vsetínských Bečvy od obce Hovězí po Velké Karlovice, část potom na horských loukách v okolí Horní a Dolní Bečvy a radhoštského hřebene. Z botanického hlediska tam tyto vybrané druhy rostlin patří, a navíc jsou velmi důležité pro čmeláky, motýly a další hmyz.

Souběžně se v Beskydech zaměřují i na další projekty, například na spásání luk ovci nebo záchranu některých vzácných druhů motýlů v čele s modráškem černoskvrnným.

AKTUÁLNÍ VÝZVY OPŽP PODPORUJÍ PESTROU ŠKÁLU PROJEKTŮ

Priorita přináší stručný přehled aktuálních výzev. Jejich kompletní znění včetně všech podporovaných aktivit naleznete na stránkách programu www.opzp.cz.

Posílit biodiverzitu Ukončení příjmu žádostí: 30. 6. 2021 Alokace: 40 000 000 Kč	110. výzva Cílem je zastavení úbytku biologické rozmanitosti a degradace ekosystémových služeb. Do typu podporovaných projektů a aktivit patří předcházení, minimalizace a náprava škod na majetku způsobených zvláště chráněnými druhy živočichů s výjimkou opatření proti rybožravým predátorům podporovaným v rámci akvakultury prostřednictvím Operačního programu Rybářství. Podporuje realizaci opatření na zajištění prevence a zmírnění přímých škod způsobených níže vyjmenovanými chráněnými druhy na zemědělských kulturách a hospodářských zvířatech. Podporována budou pouze opatření, která jsou předmětem notifikace u Evropské komise, tedy realizace opatření na zajištění prevence škod způsobených zvláště chráněnými druhy, jako je vlk, rys, medvěd a ještáb. Oprávněnými příjemci podpory jsou fyzické osoby podnikající a podnikatelské subjekty působící v oblasti zemědělské prvovýroby.
Ochrana národně významných chráněných území Ukončení příjmu žádostí: 1. 3. 2021 Alokace: 210 000 000 Kč	142. výzva má za cíl zajištění potřebné péče o předměty ochrany na národně významných chráněných územích, jež jsou stanoveny schválenými plány péče, v územích Natura 2000 jsou to souhrny doporučených opatření. Podporováno je zajištění péče o NP, CHKO, NPR, NPP (včetně jejich ochranných pásem) a lokality soustavy Natura 2000 a dále PR a PP na pozemcích a/nebo stavbách ve vlastnictví státu s právem hospodaření organizační složkou státu. Oprávněnými žadateli jsou Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, Správa jeskyní ČR a správy národních parků.
VÝZVA PRODLOUŽENA	
Dešťovka pro obce Ukončení příjmu žádostí: 1. 3. 2021 Alokace: 1 000 000 000 Kč	144. výzva se zaměřuje na hospodaření se srážkami a projekty, které pomáhají s adaptací měst a obcí na změny klimatu. Mezi podporovaná opatření patří hospodaření se srážkovými vodami v intravilánu a jejich využití. Žadatelé mohou získat peníze například na podzemní nádrže, podzemní a povrchová vsakovací zařízení, průlehy, přeměnu povrchů z nepropustných na propustné, na retenční nádrže, na výstavbu střech s akumulační schopností (vegetační, retenční) a další opatření pro využívání dešťové vody. Mezi další podporovaná opatření patří například projekty na zprůtočnění nebo zvýšení retenčního potenciálu koryt vodních toků a přilehlých niv nebo na obnovení, výstavbu a rekonstrukce vodních děl sloužící povodňové ochraně.
Energetické úspory veřejných budov Ukončení příjmu žádostí: 2. 3. 2021 Alokace: 2 000 000 000 Kč	146. výzva poskytuje peníze veřejným subjektům na snížení konečné spotřeby energie a snížení spotřeby neobnovitelné primární energie prostřednictvím využití lokálních obnovitelných zdrojů ve veřejných budovách. Dotaci je možné získat na celkové nebo dílčí energeticky úsporné renovace veřejných budov, včetně projektů realizovaných metodou EPC. Výzva cílí i na výměny zdrojů tepla s výkonem nižším než 5 MW využívající fosilní paliva za ekologičtější zdroje, podporuje se instalace solárních systémů a další opatření. Dotaci je možné získat i na výstavbu nových veřejných budov v pasivním energetickém standardu.
Stabilizace svahových nestabilit Ukončení příjmu žádostí: 1. 3. 2021 Alokace: 50 000 000 Kč	148. výzva je určena na projekty, které řeší nestabilní svahy. Díky podpoře je možné sanovat svahové nestability ohrožující zdraví, majetek a bezpečnost, které jsou evidovány a kategorizovány v registru svahových nestabilit. Mezi oprávněné žadatele patří kraje, obce, svazky obcí, městské části hlavního města Prahy, státní podniky a další státní i nestátní subjekty a organizace.

Protipovodňová opatření – analýzy a výstražné systémy Ukončení příjmu žádostí: 1. 3. 2021 Alokace: 50 000 000 Kč	149. výzva umožňuje získat peníze na protipovodňová opatření. Typově sem patří pořízení analýz odtokových poměrů včetně návrhů možných protipovodňových opatření. Žadatelé si rovněž mohou pořídit či modernizovat systémy předpovědní povodňové služby včetně měřicích stanic. Dotační výzva je určena rovněž pro budování a rozšíření varovných a výstražných systémů v rámci hlášené povodňové služby na regionální a místní úrovni a na tvorbu digitálních povodňových plánů včetně naplňování sdílených databází Povodňového informačního systému.
Energetické úspory vládních budov Ukončení příjmu žádostí: 31. 5. 2021 Alokace: 500 000 000 Kč	152. výzva se zaměřuje na snížení energetické náročnosti a zvýšení využití obnovitelných zdrojů energie v budovách ústředních vládních institucí. Podporuje celkové nebo dílčí energeticky úsporné renovace veřejných budov. Patří sem typicky zateplení obvodového pláště budovy, výměna a renovace otvorových výplní a další opatření, dotační výzva se vztahuje i na výměnu zdroje pro vytápění, chlazení nebo přípravu teplé užitkové vody s výkonem nižším než 5 MW využívajícího fosilní paliva nebo elektrickou energii. Oprávněnými žadateli jsou organizační složky státu, příspěvkové organizace a veřejné výzkumné instituce.
Potravinové banky Ukončení příjmu žádostí: 15. 3. 2021 Alokace: 150 000 000 Kč	153. výzva umožňuje získat peníze na vybudování a rozšíření infrastruktury potravinových bank. Jedná se především o budování či rekonstrukci skladů potravin, o nákup svozové a manipulační techniky a o pořízení vybavení skladů potravin. Projekty budování infrastruktury potravinových bank mohou předkládat pouze stávající potravinové banky, tedy organizace, které zdarma shromažďují darované potraviny, skladují je a přidělují je humanitárním nebo charitativním organizacím, nebo institucím, které zdarma poskytují potravinovou pomoc lidem v hmotné nouzi a bez přístupu k základním potravinám.
Snížování emisí Ukončení příjmu žádostí: 1. 2. 2021 Alokace: 400 000 000 Kč	154. výzva umožňuje získat dotaci na náhradu či rekonstrukci spalovacích a ostatních stacionárních zdrojů znečišťování za účelem snížení emisí TZL, NO _x , SO ₂ , NH ₃ a VOC. Podporováno je i pořízení dodatečných technologií a změny technologických postupů, které povedou k nižším emisím. Získat dotaci je možné i na omezení prašnosti z plošných zdrojů. Výzva je určena pro vlastníky a provozovatele stacionárních zdrojů znečišťování ovzduší v uhelných regionech, tj. v Moravskoslezském kraji, Ústeckém kraji a Karlovarském kraji.
Průzkum kontaminovaných lokalit Ukončení příjmu žádostí: 30. 6. 2021 Alokace: 50 000 000 Kč	155. výzva umožňuje získat peníze na realizaci průzkumných a doprůzkumných prací a zpracování analýz rizik kontaminovaných nebo potenciálně kontaminovaných lokalit. Projektované průzkumné práce mají rozsah kategorie A, B dle metodického pokynu MŽP pro průzkum kontaminovaného území. V rámci této aktivity budou akceptovány pouze ty projekty, které předložily žádost pro vydání závazného stanoviska MŽP nejpozději do 30. 4. 2021. Projekty analýz rizik (realizace průzkumných prací) černých skládek jsou nezpůsobilým nákladem.

PŘEHLED AKTUÁLNÍCH VÝZEV OPERAČNÍHO PROGRAMU ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ

IDENTIFIKACE OBLASTI PODPORY			ZACÍLENÍ VÝZVY		ZÁKLADNÍ PLÁNOVANÉ ÚDAJE O VÝZVĚ		
Prioritní osa	Specifický cíl	Číslo výzvy	Podporované aktivity	Cílové skupiny	Druh výzvy	Předpokládané datum zahájení příjmu žádostí	Předpokládané datum ukončení příjmu žádostí
1	1.1 Snížit množství vypouštěného znečištění do povrchových i podzemních vod z komunálních zdrojů a vnos znečišťujících látek do povrchových a podzemních vod	151	aktivita 1.1.1 a 1.1.2 (pouze ITI Plzeň)	ITI Plzeňské metropolitní oblasti	průběžná (nesoutěžní)	1. 9. 2020	25. 2. 2021
	1.3 Zajistit povodňovou ochranu intravilánu a hospodaření se srážkovými vodami	144	1.3.1, 1.3.2, 1.3.3	veřejný sektor	průběžná (nesoutěžní)	3. 2. 2020	1. 3. 2021
		148	1.3.4	veřejný sektor	kolová (soutěžní)	15. 10. 2020	1. 3. 2021
	1.4 Podpořit preventivní protipovodňová opatření	149	aktivita 1.4.1 – zpracování podkladů pro vymezení území ohroženého zvláštní povodní a aktivita 1.4.3	veřejný sektor	kolová (soutěžní)	15. 10. 2020	1. 3. 2021
2	2.4 Snížit emise stacionárních zdrojů podílející se na expozici obyvatelstva nadlimitním koncentracím znečišťujících látek v uhelných regionech	154	aktivity a), b), d), e), g)	vlastníci a provozovatelé stacionárních zdrojů znečišťování ovzduší	kolová (soutěžní)	1. 7. 2020	1. 2. 2021
3	3.1. Prevence vzniku odpadů	153	aktivita 3.1.1	potravinové banky	průběžná (nesoutěžní)	1. 9. 2020	15. 3. 2021
	3.4. Dokončit inventarizaci a odstranit ekologické zátěže	155	aktivita 3.4.2	veřejný sektor	průběžná (nesoutěžní)	15. 12. 2020	30. 6. 2021
4	4.1 Zajistit příznivý stav předmětu ochrany národně významných chráněných území	142	bez omezení, dle PD	orgány ochrany přírody pro chráněná území národního významu a území soustavy NATURA 2000	průběžná (nesoutěžní)	2. 3. 2020	1. 3. 2021
	4.2 Posílit biodiverzitu	110	aktivita 4.2.4	vlastníci a nájemci pozemků	průběžná (nesoutěžní)	1. 12. 2017	30. 6. 2021
5	5.1 Snížit energetickou náročnost veřejných budov a zvýšit využití obnovitelných zdrojů energie	146	bez omezení, dle PD	veřejný sektor	průběžná (nesoutěžní)	2. 3. 2020	2. 3. 2021
	5.3 Snížit energetickou náročnost a zvýšit využití obnovitelných zdrojů energie v budovách ústředních vládních institucí	152	bez omezení, dle PD	organizační složky státu, státní příspěvkové organizace, veřejné výzkumné instituce	průběžná (nesoutěžní)	1. 7. 2020	31. 5. 2021

Pro zájemce o dotace z Operačního programu Životní prostředí je na Call centru SFŽP ČR zřízena bezplatná Zelená linka 800 260 500.

Profesionálně vyškolení pracovníci radí žadatelům při řešení možných nejasností ohledně zpracování a podávání žádostí. Na níže uvedené otázky odpovídala vedoucí oddělení Call centra SFŽP ČR Jana Tlustá a Elena Bočevová z Agentury ochrany přírody a krajiny ČR.

ČISTOTA
VODY

KVALITA
OVZDUŠÍ

ZPRACOVÁNÍ
ODPADU

OCHRANA
PŘÍRODY

ENERGETICKÉ
ÚSPORY

Prioritní osa 1, specifický cíl 1.3

Chtěli bychom podat žádost za naši obec na specifický cíl 1.3 – Zajistit povodňovou ochranu intravilánu a hospodaření se srážkovými vodami. Připravujeme projekt na výměnu povrchů na návsí a pořízení nádrže na dešťovou vodu. Nejsme si ale jisti, zda stihneme žádost podat. Chceme se proto ujistit, dokdy je možné takovou žádost podat.

K popsanému projektu by bylo možné využít výzvu číslo 144, která kromě jiného nabízí dotace na aktivitu 1.3.2 – Hospodaření se srážkovými vodami v intravilánu a jejich další využití namísto jejich urychleného odvádění kanalizací do toků. To je aktivita odpovídající popsanému záměru. Uvedená výzva bude po zveřejněním prodloužení otevřena pro příjem žádostí do 1. března 2021, přesně do 20:00 hodin.

Pro úplnost doplňuji, že podobně byla pro příjem žádostí prodloužena také druhá výzva ke specifickému cíli 1.3, tedy výzva 148, která řeší aktivitu 1.3.4 – Stabilizování a sanace svahových nestabilit ohrožujících zdraví, majetek a bezpečnost obsažených v Registru svahových nestabilit.

Další detaily nabídky (včetně kritérií přijatelnosti, způsobilosti výdajů atd.) najdete v textu Pravidel pro žadatele a příjemce podpory z OPŽP 2014–2020 (tzv. PrŽaP), tento výchozí dokument najdete na adrese www.opzp.cz.

Prioritní osa 4

Jaký je nejzazší termín pro podání žádosti o podporu projektů na zajištění prevence a zmírnění přímých škod způsobených vlkem?

Pro tento typ opatření vypsalo MŽP 110. výzvu s alokací 40 mil. korun. Žadatelem může být pouze podnikající fyzická osoba či podnikatelský subjekt působící v oblasti zemědělské provozy a realizace musí probíhat na území Česka mimo hlav-

ního města Prahy. Vzhledem k tomu, že momentálně neexistuje podobný dotační nástroj a alokované finanční prostředky nebyly vyčerpány, je příjem žádostí prodloužen až do 30. června 2021, žádosti je možné podávat nejpозději do 20⁰⁰ hod.

V říjnu 2020 jsme podali žádost o dotaci na revitalizaci sídelní zeleně. Rád bych se zeptal, kdy budu znát výsledek hodnocení.

Termín ukončení věcného hodnocení projektů je stanoven na 22. února 2021. Úspěšné

projekty budou předloženy ke schválení Výběrové komisi MŽP v průběhu března 2021.

Účtování dotací

Podali jsme žádost o dotaci, na které máme jako uznatelné náklady položku projektovou dokumentaci a zpracování žádosti o dotaci. Ačkoliv ROPD dorazí zřejmě až v polovině příštího roku, potřebujeme již došlou a zaplacenou fakturu za projektovou dokumen-

Foto: archiv SFŽP ČR

taci a zpracování žádosti o dotaci přeúčtovat pod správným účelovým znakem (UZ) dotace. Můžete nám prosím sdělit, jaký UZ máme použít? Jedná se o projekt OPŽP s číslem „XY“ pro naše město. Projektové ani finanční manažery na této žádosti zatím nemáme stanoveny, nelze se tedy obrátit na konkrétní osoby.

Vše potřebné byste měli nalézt ve speciální informaci zveřejněné na webu www.opzp.cz v sekci Jak na to – Účtování o příjmu podpory. Jedná se o informace v zásadě univerzální, není proto třeba řešenou situaci zatím konzultovat s konkrétními projektovými či finančními manažery Fondu.

Zadávání veřejných zakázek

Ráda bych se zeptala, zda je v případě veřejné zakázky malého rozsahu (uzavřená výzva) nutné mít tři hodnotitelné nabídky, či je povinností zadavatele zrušit zadávací řízení, obdrží-li ve stanovené lhůtě méně než uvedené tři nabídky. V Pokynech pro zadávání VZ jsem pouze našla, že je nutné oslovit minimálně tři dodavatele, o nejmenším počtu vrácených nabídek jsem se však nedomohla.

Jak jsme se ujistili konzultací s kolegy z Odboru právního, podle článku 2.6.3 Pokynů pro zadávání veřejných zakázek z OPŽP 2014–2020 (dále jen „Pokyny“) se uzavřená výzva zahajuje odesláním písemné výzvy minimálně třem dodavatelům. Zadavatel vyzve pouze takové dodavatele, o kterých je přesvědčen, že jsou způsobilí požadované plnění poskytnout, tj. jsou schopni podat nabídku, přičemž toto musí mít zadavatel relevantně podloženo (průzkum trhu, informace z OR, přechodí zkušenosti zadavatele v rámci zadávání VZ apod.). Požadavek na minimální počet nabídek podaných ve lhůtě pro jejich podání nicméně Pokyny nijak nestanovují. Znamená to, že nižší počet přijatých nabídek není důvodem ke zrušení řízení.

Chtěl bych vás požádat o informaci v následující situaci: Dodavatel v nabídce prokazoval technickou kvalifikaci dle § 79 odst. 2 písm. b) prostřednictvím seznamu významných dodávek. Realizované dodávky ale byly dodavatelem poskytnuty objednateli, který je majetkově i personálně s dodavatelem propojen (objednatel je 65% vlastníkem – společníkem dodavatele). Lze takové významné dodávky akceptovat a není problémem popsaná majetková a personální propojenost?

Jak nám sdělili kolegové z Odboru právního, majetková a personální propojenost není v případě dokládání referenčních zakázek v rámci prokazování technické kvalifikace relevantní. Ať dodavatel dokládá referenční zakázky, které realizoval pro jakkoliv propojenou osobu nebo pro zcela jiný subjekt, smysl a účel, tj. prokázání zkušeností s obdobnými dodávkami / službami / sta-

vebními pracemi, zůstává stále stejný. Dle našeho názoru lze takové reference akceptovat, jestliže naplňují zadavatelem stanovené zadávací podmínky v souladu s § 79 odst. 2 písm. b) ve spojení s § 73 odst. 6 zákona č. 134/2016 Sb., o zadávání veřejných zakázek, ve znění pozdějších předpisů.

K tématu zadávání veřejných zakázek v souvislosti s žádostmi o dotace z OPŽP pak pro všechny žádosti platí, že vlastní žádost i podklady k ní musí jako celek splnit související pravidla uvedená v textu Pravidel pro žadatele a příjemce podpory z OPŽP 2014–2020 (tzv. PrŽaP) a také v textu výzvy, do níž je žádost podávána. Základem je tudíž text Pravidel, přičemž jejich nedílnou součástí jsou také výše uvedené Pokyny pro zadávání veřejných zakázek. Poskytnutí dotace je tedy podmíněno dodržením povinností a postupů uvedených v těchto Pokynech žadatelem o podporu / příjemcem podpory při zadávání veřejných zakázek a veřejných zakázek spolufinancovaných z OPŽP v rámci programového období 2014–2020. Zadavatel přitom postupuje podle aktuálně platné verze Pokynů ke dni, kdy zakázku zahájil.

Obecné dotazy

Můj dotaz směřuje na projektovou přípravu (napsání projektu a všechny ostatní činnosti, které souvisejí s přípravou projektové žádosti v IS KP14+). Lze zaplatit z projektových peněz „ex-post“ i výše zmíněnou přípravu (napsání) projektu, či nikoliv? A naopak musíme si všechny činnosti související s přípravou projektu zaplatit z vlastních zdrojů?

Ano, projektovou přípravu lze financovat formou „ex-post“ (v ISKP je třeba na záložce projektu vybrat režim financování „kombinovaná ex-post“). Co se týká specifikace způsobilosti výdajů pro projektovou přípravu, pak toto je uvedeno v kap. B.2.2 Pravidel pro žadatele a příjemce podpory v OPŽP 2014–2020. Obecně platí limit časové způsobilosti výdaje. Způsobilým výdajem pro příspěvek z OPŽP je tak z tohoto pohledu výdaj, který vznikl a byl uhrazen příjemcem v období od 1. 1. 2014 do 31. 12. 2023.

Můj dotaz se týká dokumentu Pravidla pro žadatele a příjemce podpory. V kapitole B.2.2 tohoto dokumentu je uvedeno jako způsobilý výdaj také manažerské řízení přípravy a realizace projektu. Chtěl jsem se zeptat, co je vlastně myšleno jako manažerské řízení, resp. jaké činnosti či aktivity jsou pod tímto pojmem uvažovány?

Pod manažerským řízením přípravy a realizace projektu si lze představit ostatní činnosti explicitně nevyjmenované v kapitole B.2.2 Pravidel, a to ve všech fázích projektu, tedy po celý životní cyklus projektu (konkrétně lze uvést např. přípravu podkladů k ŽoP). Takovýto manažer tedy provádí potřebné úkony související

s průběhem administrace žádosti, má žádost a projekt dlouhodobě v kompetenci a je za výsledek zodpovědný. Pokud je k tomuto účelu využíván jiný subjekt, pak tato služba musí být nastavena smluvním vztahem, jinak by se jednalo o nezpůsobilý výdaj (viz ustanovení o odpovědnosti v části B.3). Samozřejmě platí povinnost, že u jakéhokoliv výdaje musí být na vyžádání prokázána jeho hospodárnost a další principy 3E (hospodárnost, efektivnost a účelnost).

Budeme organizovat výběrové řízení na zakázku malého rozsahu na zateplení veřejné budovy a výměnu zdroje tepla. Prosím o informaci, zda je možné soutěžit tuto akci na základě Projektové dokumentace pro stavební povolení, či je zapotřebí soutěžit na základě PD pro provádění stavby.

V případě veřejné zakázky na stavební práce musí ZD obsahovat příslušnou dokumentaci v podrobnostech, které specifikují předmět zakázky v rozsahu nezbytném pro zpracování nabídky. Z tohoto požadavku v zásadě vyplývá, že se má jednat o projektovou dokumentaci pro provádění stavby. Popsané samozřejmě platí pro případy, kdy projektová dokumentace není součástí kompletního zadávacího řízení, čili s vyloučením speciálních případů, kdy i projekt bude zajišťovat dodavatel (viz případy uplatnění podmínek FIDIC P&DB, Žlutá kniha).

Můj dotaz směřuje na projektovou přípravu (napsání projektu a všechny ostatní činnosti, které souvisejí s přípravou projektové žádosti v IS KP14+). Lze zaplatit z projektových peněz „ex-post“ i výše zmíněnou přípravu (napsání) projektu, či nikoliv? A naopak musíme si všechny činnosti související s přípravou projektu zaplatit z vlastních zdrojů?

Ano, projektovou přípravu lze financovat formou „ex-post“ (v ISKP je třeba na záložce projektu vybrat režim financování „kombinovaná ex-post“). Co se týká specifikace způsobilosti výdajů pro projektovou přípravu, pak toto je uvedeno v kap. B.2.2 Pravidel pro žadatele a příjemce podpory v OPŽP 2014–2020. Obecně platí limit časové způsobilosti výdaje. Způsobilým výdajem pro příspěvek z OPŽP je tak z tohoto pohledu výdaj, který vznikl a byl uhrazen příjemcem v období od 1. 1. 2014 do 31. 12. 2023. ●

V případě dalších dotazů k OPŽP můžete využít e-mailovou adresu dotazy@sfzp.cz, což doporučujeme zejména u odbornějších (technických, právních) či obsáhlejších dotazů. Zájemci o informace mají také k dispozici Zelenou linku 800 260 500.

Foto: archiv SFŽP ČR

Zadní Jetřichovice: Naučná stezka

Nová naučná stezka je vedena po „České silnici“ z rozcestí pod Šaunštejnem do Zadních Jetřichovic v Českém Švýcarsku. Na stezce vzniklo jedenáct zastavení, bylo instalováno dvacet devět cedulí s naučným obsahem a pět soch a byla instalována doplnění zastavení naučné stezky: dehtářské pracoviště, uhlířská chaloupka, přístřešek, mezolitické sídliště.

Celkové způsobilé výdaje
1 076 014 Kč

Dotace ze SFŽP ČR
914 611 Kč

Podoblast podpory: 5.5.A – Podpora v oblasti infrastruktury a vybavenosti obcí

Název projektu: Naučná stezka Česká silnice

Kraj: Ústecký

Okres: Děčín

Příjemce podpory: Správa Národního parku České Švýcarsko

Ukončení projektu: červen 2020

Foto: archiv SFŽP ČR

Lišov: Vozidla na elektrický pohon

Ulice Lišova nově brázdí dvě vozidla s elektropohonem. Zaměstnanci místních technických služeb s nimi vyvážejí odpadky a zajišťují údržbu veřejných prostranství města.

Celkové způsobilé výdaje
2 390 000 Kč

Dotace ze SFŽP ČR
956 000 Kč

Podoblast podpory: 5.2 – Udržitelná městská doprava a mobilita

Název projektu: Pořízení elektromobilů pro Služby Lišov, s. r. o.

Kraj: Jihočeský

Okres: České Budějovice

Příjemce podpory: Služby Lišov, s. r. o.

Ukončení projektu: leden 2020

Foto: archiv SFŽP ČR

Velké Heraltice: Skupinový vodovod

Ve Velkých Heralticích se zlepšilo zásobování pitnou vodou. V obci nechali vybudovat výtlačný řad, kterým se propojily nově vybudované vodní zdroje s novým podzemním vodojemem včetně připojení na stávající vodovodní systém.

Celkové způsobilé výdaje
6 124 512 Kč

Dotace ze SFŽP ČR
3 000 000 Kč

Podoblast podpory: 1.6.A – Průzkum, posílení a budování zdrojů pitné vody

Název projektu: Skupinový vodovod Velké Heraltice

Kraj: Moravskoslezský

Okres: Opava

Příjemce podpory: obec Velké Heraltice

Ukončení projektu: květen 2020

Foto: archiv SFŽP ČR

Žacléř: Odpočívadla pro turisty

V okolí obce vznikla dvě větší a tři menší odpočinková místa. Využívají je návštěvníci národního parku včetně cyklistů.

Podoblast podpory: 5.5 – Podpora obcí v národních parcích

Název projektu: Odpočívadla – stezka pro pěší a cyklisty

Kraj: Královéhradecký

Okres: Trutnov

Příjemce podpory: město Žacléř

Ukončení projektu: listopad 2019

Celkové způsobilé výdaje
171 304 Kč

Dotace ze SFŽP ČR
145 608 Kč

Rudlice: Protipovodňová opatření

Obce Rudlice a Černín si nechaly instalovat lokální výstražný a varovný systém. Součástí projektu byla i digitalizace povodňových plánů pro obě obce. Díky tomu se zlepšila možnost správného posouzení povodňového nebezpečí a ochrana zdraví a majetku občanů.

Prioritní osa 1, specifický cíl 1.4 – Podpořit preventivní protipovodňová opatření

Název projektu: Protipovodňová opatření obcí

Rudlice a Černín

Kraj: Jihomoravský

Okres: Znojmo

Příjemce podpory: obec Rudlice

Ukončení projektu: 10. 10. 2017

Celkové způsobilé výdaje
1 605 613 Kč

Příspěvek EU
1 123 929 Kč

Foto: archiv SFŽP ČR

Březovice p. Bezdězem: Historická alej

Osm historických lipových alejí umístěných do hvězdice se dočkalo komplexní revitalizace. Podařilo se odvrátit nevratné poškození biotopu živočichů vázaných na toto prostředí. Rovněž byla podpořena provozní bezpečnost lokality na Valdštejnsku, která je hojně navštěvována.

Prioritní osa 4, specifický cíl 4.3 – Posílit přirozené funkce krajiny

Název projektu: Revitalizace Hvězdice lipových alejí u hájovny Březovice 34

Kraj: Středočeský

Okres: Mladá Boleslav

Příjemce podpory: Lesy České republiky, s. p.

Ukončení projektu: 31. 8. 2019

Celkové způsobilé výdaje
630 104 Kč

Příspěvek EU
504 083 Kč

Foto: archiv SFŽP ČR

Třeboň: Úprava zeleně na hřbitově

V Třeboni obnovují funkční stav veřejné zeleně na hřbitově sv. Alžběty a v jeho okolí. Jedná se o ošetření dřevin, revitalizační zásahy, doplnění stávající výsadby, nezbytné kácení a další práce. Zeleň na hřbitově a v jeho okolí volně naváže na další sídelní zeleň.

Prioritní osa 4, specifický cíl 4.4 – Zlepšit kvalitu prostředí v sídlech

Název projektu: Revitalizace zeleně hřbitova

sv. Alžběty v Třeboni

Kraj: Jihočeský

Okres: Jindřichův Hradec

Příjemce podpory: město Třeboň

Předpokládané ukončení projektu: 31. 12. 2023

Celkové způsobilé výdaje
1 284 165 Kč

Příspěvek EU
770 499 Kč

Foto: archiv SFŽP ČR

Kovanice: Zateplení úřadu

Obec nechala zateplit budovu obecního úřadu. Fasáda dostala kontaktní zateplovací systém, izolace přibyla na půdě i na střeších. Stavební firma rovněž vyměnila okna a dveře za nová.

Prioritní osa 5, specifický cíl 5.1 – Snížit energetickou náročnost veřejných budov a zvýšit využití obnovitelných zdrojů energie

Název projektu: Zateplení obecního úřadu – obec Kovanice

Kraj: Středočeský

Okres: Nymburk

Příjemce podpory: obec Kovanice

Předpokládané ukončení projektu: 31. 5. 2019

Celkové způsobilé výdaje
841 298 Kč

Příspěvek EU
336 519 Kč

Foto: archiv SFŽP ČR

Foto: eco-cha.com

Foto: eco-cha.com

▶ ČAJ S PŘÍCHUTÍ ZEMĚ, VE KTERÉ VYROSTL

Konvenční farmaření půdě nesvědčí, a právě proto se stále více a více tchajwanských pěstitelů čaje obrací k přirozeným způsobům práce s půdou. Prokazují tím půdě respekt, který si zaslouží. Věří, že když si své půdy vážíte, bohatě se vám odmění.

Vesnice Taihe na úpatí hory Ali v okrese Pinglin jihovýchodně od hlavního města ostrova Tchaj-pej je místem, které žije v souladu s přírodou. Zdejší čajové plantáže jsou ideální ukázkou trvale udržitelného hospodaření. Čaj uvařený z lístků vypěstovaných s šetrným ohledem na životní prostředí v sobě nese příchut' země, ve které vyrostl.

Čaj s příchutí divočiny

Jia Jiawen je jedním z místních pěstitelů čaje. K jeho plantáži patří i lesní čajovna, kde kromě šálku čaje nabízí i pokrmy z divokých lesních surovin. Ovšem ne veřejnosti, jen přátelům, kteří za ním z daleka či z blízka váží cestu. Jia Jiawen nechává své čajovníky růst doslova jako dříví v lese. Je přesvědčen, že právě díky tomu se v jeho čajích může plně rozvinout jejich skutečné aroma: zemitá chuť okolní divočiny, ve které se jeho stromům nasmírně dobře daří. Anebo se chuť jeho čaje dá popsat jako bohatá a plná, jejíž čajová nasládllost nás překvapí i při sedmém, ba dokonce osmém nálevu.

Jia Jiawenovy čajovníky v odrůdách tchajwanského horského čaje *Camellia formosensis* a oolongových kultivarů čajovníku čínského *Camellia sinensis* si tu nevázaně rostou mezi ostatním porostem kastrovníků a magnólií. Mezi divokými mexickými slunečnicemi a ališanskými chryzantémami se jejich kmeny, porostlé lišejníkem, vytahují do výšky šesti až třinácti metrů, a tak je mož-

né čajové lístky sbírat pouze z lešení, které je u každého stromu postaveno. I spolužití v takovémto sousedství se významně podílí na unikátní chuti Jia Jiawenova čaje.

Jia Jiawen své stromy nezastříhává, nehnojí ani „neochraňuje“ pesticidy. Po deseti letech takového hospodaření se půda na jeho plantáži tak zotavila, že v porostu

Dobry šálek čaje propojuje člověka s ostatními lidmi i s přírodou.

divoké plantáže je možné narazit na nejrůznější druhy žab, pavouků i zpěvných ptáků, kteří jsou vysoce citliví na čistotu prostředí, v němž žijí. „Právě taková biodiverzita je nejlepším ukazatelem toho, jak moc je která čajová plantáž k životnímu prostředí šetrná,“ říká Tsai Yi-tze, zakladatel Tea Mountain Preservation Society, který je velkým propagátorem ekologického způsobu farmaření na tchajwanských čajových plantážích.

Všechno Jiawenovo ekologické hospodaření začalo vlastně katastrofou. V roce 2009 zdevastoval oblast v okolí hory Ali tajfun Morakot. Husté příválové deště přinesly

během pěti dnů takový úhrn srážek, který tu jinak naprší za celý rok. Kromě toho s sebou deště přinesly záplavy, naplavily se hromady odpadků, došlo ke zřícení skalních útěsů i k masivním sesuvům půdy. Obrovské škody napáchané tajfunem donutily některé místní pěstitele, aby přehodnotili svůj vztah k půdě a péči o ni. Jia Jiawen se navzdory protestům své rodiny rozhodl, že své čajovníky bude od té chvíle pěstovat „divokými“ metodami. Odvážné rozhodnutí se mu vyplatilo a přineslo své plody. Během čtyř či pěti let se z jeho monokulturní čajové plantáže vyvinul kompletní a soběstačný ekosystém, ve kterém žije celá řada hmyz požírajících predátorů, kteří plnohodnotně nahradili dříve běžně používané pesticidy. Po letech divokého růstu si čajovníky vytvořily vlastní sebeobraný mechanismus a čaj z jejich lístků nabyl specifické příchuti půdy, ve které roste. Jia Jiawenovi se skutečně podařilo uspokojit lidské nároky na úrodu tím, že vyhověl přírodě a nechal ji konat své dílo. „Příroda je skutečně zázračná,“ říká.

I sousedovi byl tajfun velkým učitelem

Ye Renshouovi ze sousední plantáže přinesl tentýž tajfun motivaci k tomu, aby i on na svých pozemcích zavedl přirozené farmaření. Při katastrofě přišli o život jeho přátelé i rodina a celá jeho plantáž, kterou třicet let úzkostlivě pěstoval a budoval, sjela při sesuvu půdy o dvě stě metrů níže z kopce.

DŮVĚŘOVAT PŘÍRODĚ SE VYPLÁČÍ

„Když pijete čaj, jako byste spolu s ním pili i krajinu, ve které vyrostl,“ říká Tsai Yi-tze, čajový mistr, který už více než dvacet let spolupracuje s pěstiteli čaje. Uznávaný znalec čaje nejen že vyučuje estetiku spojenou s čajovým obřadem, ale také si předsevzal, že bude mezi farmáři na čajových plantážích šířit osvětu v oblasti přirozeného hospodaření s půdou.

Zdá se, že příběhy ekologických čajových plantáží vždycky nějak souvisejí s přírodní katastrofou. V roce 1996 se na jedné ze svých výprav za nákupem dobrého čaje Tsai málem stal obětí náhlé povodně způsobené tajfunem Herbem. Přežil, ale strávil deset dnů odříznutý v divočině bez jakýchkoli prostředků a možnosti komunikace s okolním světem. Tato zkušenost mu ukázala, jak moc důležité je, abychom se starali o půdu i vodu tak, jak se má, a zabránili tím dalším podobným katastrofám.

Svou vizi začal předkládat tchajwanským pěstitelům čaje. Navštěvoval čajové plantáže, jednu po druhé. Roky pokusů a omylů ho dovedly k praktickému řešení, které jim dnes může nabídnout. „Celé to bylo o tom, že jsem s nimi mluvil a připomínal jim, aby si vzpomněli, jak na plantážích hospodařili jejich dědové a pradědové, a zároveň aby přestali používat chemická hnojiva a pesticidy,“ říká. „Tím, že si osvojí přirozený způsob farmaření a nabydou s ním zkušenost, bude možné dosáhnout rovnováhy mezi úrodou a životním prostředím.“

Ale jeho čajovníky, po sesuvu rostoucí vlastně na cizím pozemku, výborně prosperovaly, i když se o ně vůbec nikdo nestaral. To Ye Renshouovi otevřelo oči, a tak i on začal experimentovat s „divokými“ metodami, nejprve na zkušebních 2 000 metrech čtverečních. Plochu od té doby pětkrát zvětšil a dnes takto hospodaří na celém hektaru. Odvážná cesta je vždycky plná výmolů a Yeova nebyla v ničem jiná. Čajovníky mu ožíral hmyz, lístky z jeho stromů vypadaly nepěkně a pod nimi rostlo houští plné plevelu. V očích lidí z vesnice byl lajdákem, nemohli věřit svým očím. Ye Renshoua drželo nad vodou jen to,

Foto: eco-cha.com

Foto: eco-cha.com

Foto: eco-cha.com

že sám sobě dokola opakoval, že je normální. Chápal už, že síla přírody, která může být obrovsky ničivá, dokáže být i velmi šetrná a roždávat velmi mnoho života. Zadostiučinění se dočkal před dvěma lety. Při obrovském propadu úrody na konvenčně farmařících plantážích kvůli extrémně chladné zimě sklídl více čaje než kdy předtím. Během let, kdy dal přírodě plnou důvěru v její konání a tím navýšoval úrodnost půdy, se jeho čajovníky staly odolnějšími proti chladu. Plantáže, kde se hospodaří k přírodě šetrným způsobem, jsou podle něj lépe připraveny odolávat změnám v místních mikroklimatech. ●

Čajovní mistři na základě svých zkušeností rozhodují o tom, jak dlouho je potřeba nechat čajové lístky po sklizení zavadnout, neboť je to právě správný stupeň suchosti, který může zásadně vylepšit konečnou chuť vybraného čaje.

ECHO

Brno získalo dotaci na revitalizaci lesoparku

Dotaci na obnovu přírodních ploch Horní zahrady v lesoparku Černovice mezi ulicemi Mírová a Charbulova získalo Brno z Operačního programu Životní prostředí. V roce 2020 byla dokončena úprava území městské části Brno-Černovice. Jedná se o přírodní plochy v prostoru sevřeném ulicemi Mírová a Charbulova, navazující na nově vybudovaný lesopark v severní části Starých Černovic. Vzniklo tak upravené území se zachovalými stávajícími dřevinami doplněné o novou výsadbu stromů i keřů a obnovené trávníkové plochy. Součástí úprav bylo vybudování klidových zón, odpočívadel pro návštěvníky a vytvoření poznávací zahrady či naučné stezky.

Chystá se výsadba víc než 230 stromů v Mertových sadech

Letos bude v Mertových sadech v Jindřichově Hradci vysazeno přes 230 listnatých i jehličnatých stromů. Výsadba je plánována na březen až duben. Park se omladí a vytvoří si nové stromové patro s dlouhodobou perspektivou. Cílem je vytvořit smíšený porost parkového charakteru. V sadech chybí mladší dřeviny, bez nich je park dlouhodobě neperspektivní. Nová výsadba se týká zejména listnatých stromů, jako je buk lesní, dub letní, lípa srdčitá, javor klen nebo v nivě řeky jasan ztepilý. Dojde k posílení hygienické, ekologické a estetické funkce parku. Velkou část nákladů bude hrazena z Operačního programu Životní prostředí.

Svratečtí upraví rybník

Město Svratka, ležící v chráněné krajinné oblasti Žďárské vrchy, chce letos začít s dlouhou chystanou obnovou rybníka na řece. Nechá odstranit nánosy bahna ze dna, opravit jez nebo dosypat hráz. Řeka Svratka, která zatím prochází rybníkem, ho bude nově i obtékat, a bude tak průchodnější pro ryby a jiné živočichy, rybník se zároveň bude méně zanášet. Připravený projekt, který počítá i s tvorbou tůň či ostrůvků ve vodní ploše, zlepší podle starosty také zadržování vody v krajině. Obec chce začít na jaře tím, že rybník vypustí. Na akci by mělo dostat evropskou dotaci z Operačního programu Životní prostředí. Rybník, vybudovaný na řece Svratce zhruba před čtyřmi desítkami let, zabírá skoro pět hektarů.

► MÍRUMILOVNÉ HEDVÁBÍ

Foto: @oilslo/Fotky©Foto

Hedvábí je luxusní materiál. Ceníme si ho pro jeho lehkost, obepínavost a lesk, oceňujeme jeho prodyšnost a tepelné vlastnosti – v létě nás chladí a v zimě zahřívá, čímž nabízí přepestre možnosti využití pro nejrůznější druhy oblečení. Stojí to ale za životy milionů bourců, z jejichž nevyhlíhlých kokonů se hedvábné vlákno získává? Nemusí to tak být. Etické a trvale udržitelné oděvní značky šijí své oblečení z takzvaného mírumilovného hedvábí.

První doklady o výrobě hedvábné látky pocházejí z neolitické Číny, kdy byla vítaným doplňkem obživy chudých rolníků a řemeslníků. Jak šel čas, produkce narůstala, tkací techniky a výrobní technologie se zdokonalovaly a hedvábí se stalo světovou senzací. Poptávka po něm zabezpečila Číně její nejdůležitější a nejlukrativnější export. Ostatně Hedvábná stezka nedostala své jméno jen tak pro nic za nic – svého času propojovala obchodníky s hedvábím od Číny a východní Asie po Evropu, Indii a africký kontinent a vydatně tak živila globální ekonomiku své doby.

Hedvábí se používalo na všechno, od oblečení přes vějíře, tapety, závěsné obrazy až po papír, na nějž psali spisovatelé a malovali malíři a jehož k tvorbě využívali další umělci. Hedvábí vzalo svět útokem, a jak poptávka po něm rostla, vyvíjeli jeho producenti nové a nové technologie na to, aby získali co největší úrodu. Bourci byli šlechtěni tak, aby vlákna jejich kokonů byla co nejvyšší a jedna lepší technika na podpoření, ale vzápětí i na útlum bourcových kokonů střídala druhou.

Ačkoli byly recepty na výrobu hedvábí po desítky let udržovány v tajnosti, věčně v ní zůstat nemohly. Kolem roku 300 našeho leto-

počtu se výroba hedvábí rozšířila do Japonska, Koreje, Indie, Itálie, Arábie a dále. Dnes se vyrábí po celém světě a bourci morušovní museli prodělat mnoho evolucí, aby z jejich kokonů mohlo vzniknout současné hedvábí.

Luxusní pohodlí je bourcova smrt

Tradiční proces výroby hedvábí spočívá v tom, že se zakuklené kokony bourců morušových uvaří a následně se z nich odvíjí hedvábné vlákno. Dává se přitom pozor, aby se vlákno nepřerušilo. Bource ale tento luxus stojí život.

Hedvábná vlákna tvoří z 97% protein. Larva bource produkuje hedvábí právě na to, aby okolo sebe vytvořila ochranný kokon, ve kterém projde nerušenou proměnou v motýla. Než se zakuklí, živí se výhradně morušovými listy, a proto se z těchto kokonů získává morušové hedvábí. Jakmile jsou kokony zralé, farmáři – výrobci hedvábí – je vhodí do vroucí vody, aby larvy usmrtili dříve, než se prokoušou kokonem na svobodu a tím vzácná hedvábná vlákna zničí. Uvařené hedvábné kokony jsou kromě jiného i oblíbenou gastronomickou delikatesou.

Tradiční hedvábí je produkováno z kokonů bourců morušových, Bombyx mori, kteří se živí výhradně morušovými listy. Ve volné přírodě se bourec morušový již nevyskytuje a z hlediska rozmnožování je závislý na člověku. Je ekonomicky velmi důležitý, protože je nejvýznamnějším producentem vlákna, z něhož se vyrábí hedvábí.

Mírumilovné hedvábí oproti tradičnímu obnáší zhruba deset dnů navíc během procesu získávání vlákna. Během nich je larvám umožněno se vylíhnout a opustit kokon. Také to znamená o něco více práce. U tradičního hedvábí trvá celý proces asi čtvrt hodiny, jinými slovy uvařeno, hotovo. Mírumilovné hedvábí je náročnější na práci, a proto je také samozřejmě dražší než hedvábí tradiční.

Kokony se v horké vodě vaří nejen proto, aby se usmrtili čerstvě vylíhlí bourci a nepoškodila hedvábná vlákna, ale také aby se změkčil sericin, který drží vlákna pohromadě. Každý kokon obsahuje zhruba 1,5 kilometru hedvábného vlákna. Na navinutí jednoho přadená je zapotřebí 3 až 20 kokonů.

Právě kvůli této krutosti, kdy musí zemřít tolik bourců, abychom se mohli odívat do hedvábí, se mnoho výzkumů věnuje tomu, jak hedvábí získat, aniž by bylo nutné obětovat larvy zakuklené v kokonu. Jedním z výsledků je mírumilovné hedvábí, nazývané taktéž eri, ahimsá či divoké, získávané z kokonů až poté, co se larvy vylíhly a bylo jim dopřáno řádně ukončit životní cyklus.

Hedvábí, kvůli němuž nikdo nemusí zemřít

Ahimsá představuje v buddhistické a hinduistické tradici princip nenásilí vůči ostatním. Znamená to žít v respektu vůči všemu živému.

Při výrobě mírumilovného hedvábí tak přirozeně nepřichází o život žádná larva. Namísto uvaření nevyhlíhlých kokonů je larvám umožněno, aby se v klidu vylíhly. Farmáři kokon v určitém okamžiku a na přesném místě před vylíhnutím nařiznou, což umožní, aby se bourci v podstatě přirozeně vylíhli a aby zároveň nedošlo k narušení cenného vlákna. Kokony jsou sesbírány coby zůstatkový produkt a uvařeny až po vylíhnutí motýlů. Stejně tak se při produkci mírumilovného hedvábí dbá na to, aby k chovu nebylo využíváno geneticky modifikovaných larev nebo takových

larev, jež by po generacích a generacích umělého chovu ztratily schopnost létat anebo se živit a čelily tak pouze jinému způsobu smrti – vyhladovění.

V případě mírumilovného hedvábí ale nemluvíme jen o tom, že není kruté a umožňuje bourci morušovému uskutečnit svou plnou metamorfózu. Na výrobu mírumilovného hedvábí je navázána celá řada dalších faktorů, které jej činí etičtější a ekologičtější. Na morušových plantážích produkujících mírumilovné hedvábí se nepoužívají žádná toxická hnojiva, insekticidy či fungicidy. Namísto nich jsou nad stromy natahovány sítě, které brání vniknutí predátorů. Ani ve výrobním procesu se nepoužívají žádné chemikálie, zatímco při výrobě tradičního hedvábí se kvůli odmaštění vlákna aplikují soli barya, chromu, olova, železa a dalších. Chemie se nepoužívá ani při finální úpravě vlákna, konečná podoba je vláknu dodávána přírodními organickými oleji.

To všechno se samozřejmě projeví při skládání environmentálních účtů a také to zcela prakticky ocení konečný odběratel, který si pořídí třeba hedvábné povlečení. Vyspí se tak v hedvábí v jeho prakticky nejčistší podobě. Fakticky vzato je mírumilovné hedvábí zboží vhodné ke kvalitní sebepečí i pro nejnáročnější spotřebitele, kteří se chtějí obklopit luxusem bez toxinů a chemie. Hedvábí, ať už tradiční, či mírumilovné, je totiž antimikrobiální a hypoalergenní a chová se jako přirozený prachový a plísňový repelent. Je prostě jedním z vůbec nejčistších materiálů, v nichž je možné spát. ●

TRVALÁ UDRŽITELNOST HEDVÁBÍ

Oba druhy hedvábí, tradiční i mírumilovné, se vyznačují tím, že mají velmi nízkou ekostopu v oblasti nakládání s vodními zdroji i produkce odpadu. Hedvábí se v přírodě rozpadne během dvou let (ve srovnání se stovkami let u syntetických materiálů) a ani během svého rozpadu (na rozdíl od syntetiky) neprodukuje nežádoucí a životnímu prostředí škodlivé toxiny. V neposlední řadě je hedvábí žádáno pro své zdravé a hypoalergenní vlastnosti. Má i svůj sociální aspekt. Mnohdy je produkováno v chudých oblastech světa, na místech stíhaných přírodními katastrofami. Na těchto místech bývá často nástrojem, skrze nějž je zlepšována životní úroveň místních obyvatel i postavení žen a jejich dětí ve společnosti. Právě proto má hedvábí – pochopitelně že to eticky produkované – obrovský potenciál stát se nejen produktem, ale také hybatelem společenských změn.

ECHO

Boskovice nakoupí kompostéry a popelnice

Boskovice získaly dotaci na plastové nádoby na tříděný odpad do domácností a na kompostéry. Obec pořídí nádoby o objemu 240 litrů v počtu 1 700 kusů, a to v různých barvách dle tříděného odpadu. Občanům se budou vydávat na jaře a v létě, radnice má seznam žadatelů, které bude následně informovat. V Boskovicích se zlepši i hospodaření s bioodpadem, díky podpoře z Operačního programu Životní prostředí nakoupí 250 kompostérů.

V Rožmitále opravili chodníky

V Rožmitále pod Třemšínem se podařilo opravit v posledních dvou letech stovky metrů chodníků, a to i díky dotaci z Operačního programu Životní prostředí. Dosud nepropustné chodníky dělníci vyměnili za propustné. Na konci loňského roku vznikl nový chodník v Tyršově ulici. Město plánuje v opravách a výstavbě chodníků pokračovat i v budoucnu. Na tento rok je již zpracován projekt s podáním žádosti o dotaci. Jedná se především o frekventované centrum města a rovněž o výměnu asfaltových povrchů za propustné.

Hradec nad Moravicí bude mít nový sběrný dvůr

V následujících dvou letech bude v Hradci nad Moravicí probíhat stavba nového sběrného dvora. Město na něj získalo dotaci z Operačního programu Životní prostředí. Dotace ve výši přes 12 milionů korun pomůže nahradit původní sběrný dvůr v bývalém areálu JZD, který už nedostačuje potřebám obyvatel. Nový dvůr by měl být dokončen v roce 2022, místní do něj budou moci dávat tříděný komunální odpad, velkoobjemový odpad, stavební suť, elektroodpad a další druhy odpadu.

Sportovní hala ve Frýdlantu je zateplená

Díky novému zateplení se zlepši energetická náročnost sportovní haly u zimního stadionu ve Frýdlantu. Přibližně polovinu nákladů pokryje dotace z Operačního programu Životní prostředí. Kromě zateplení se budova dočkala nových oken, dveří i plynových zářičů. Díky tomu klesne spotřeba energií a provoz budovy bude i šetrnější k životnímu prostředí. Sportovní hala není tak stará, byla dokončena v devadesátých letech, přesto potřebovala zateplení.

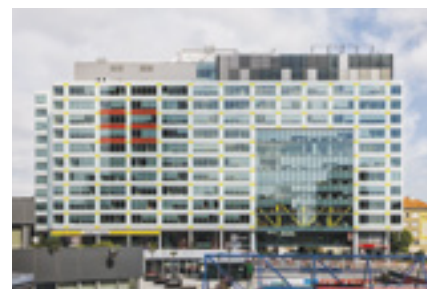
OMEZENÍ ÚŘEDNÍCH HODIN FONDU

V souladu s nařízením vlády omezil Státní fond životního prostředí ČR úřední hodiny krajských pracovišť a podatelny SFŽP ČR.

K dispozici zůstává zelená linka Fondu 800 260 500, a to v pracovních dnech od 7:30 do 16 hod. Konzultace s odborníky SFŽP ČR ohledně žádostí a dotačních projektů doporučujeme realizovat především telefonicky či e-mai-

lem, případnou osobní schůzku je nutné předem domluvit. Pro konzultaci je možné využít také níže uvedené telefonní linky krajských pracovišť Fondu.

Přijátá bezpečnostní opatření žádným způsobem neomezují samotnou agendu Fondu, administrativní a správní činnost. Hodnocení, schvalování projektů a vyplácení dotací u všech dotačních programů administrovaných Fondem probíhá v běžném režimu.

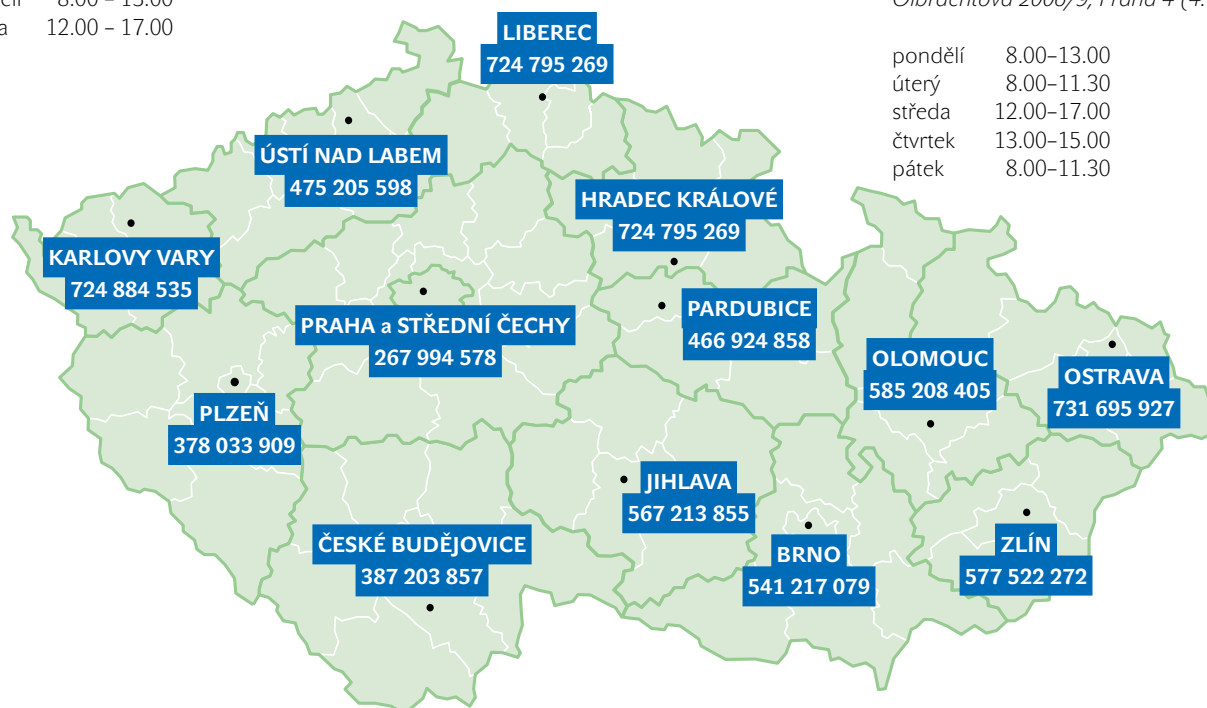

Otvírací doba podatelny SFŽP ČR
Olbrachtova 2006/9, Praha 4 (4. patro)

pondělí	8.00–13.00
úterý	8.00–11.30
středa	12.00–17.00
čtvrtek	13.00–15.00
pátek	8.00–11.30

Úřední hodiny krajských pracovišť SFŽP ČR

pondělí 8.00 – 13.00
středa 12.00 – 17.00

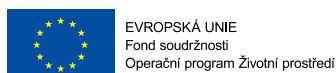
Odebírejte **Prioritu** v elektronické podobě!

Spotřebujeme **méně** papíru, nafty a energií

Dostanete ji **hned** v den vydání

Přistane vám **do e-mailu**

priorita.cz

STÁTNÍ FOND
ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ
ČESKÉ REPUBLIKY

Priorita | měsíčník Státního fondu životního prostředí ČR | vydává Státní fond životního prostředí ČR, rezortní organizace Ministerstva životního prostředí | ročník 14 | číslo 1 | leden 2021 | časopis je distribuován bezplatně, pouze na území ČR | **adresa redakce:** Olbrachtova 2006/9, 140 00 Praha 4 | **kontakt na redakci:** priorit@sfzp.cz | **objednávky:** www.sfpz.cz, www.opzp.cz | **redakce:** šéfredaktor: Jan Rödling; redaktorka: Barbora Scheinherrová; grafická úprava: Eva Štanglová | **číslo registrace:** MK ČR E 18178 | Tento časopis je tištěn dle ekologických standardů. | Texty z časopisu Priorita je možné přetiskovat za předpokladu uvedení autora a zdroje.

Prosíme o správné vytřídění recyklovatelného obalu i časopisu.